

SIIVEKÄS

3 • 1988

9. vsk.

POHJOIS-SAVON LINTUMIEHET

Julkaisija: Pohjois-Savon Lintumiehet (PSLM)

Vastaava toimittaja: Jorma Tuomainen

Toimitussihteeri: Jaakko Kettunen

Toimituksen osoite: PL 205, 70100 Kuopio

Painopinnan valmistus: Grafars, Kuopio

Paino: Siilinjärven kirjapaino.

Sisällys

MARKKU UKKONEN: Kahlaajamuutosta Siilinjärven Raasiossa ja Mustissa syksylä 1986 ja 1987	1
MARKKU UKKONEN: Pohjois-Savon linnuston faunistinen kat-saus 1987	10
ANTERO LINDHOLM: Pohjoissavolaisia lintupaikkoja: Varkauden Lehtoniemi—Joutenlahti	27

Kansikuva: metsähanhet (Markku Ukkonen)

Siivekkään tilaaminen ja jakelu. Jaetaan PSLM:n jäsenille. Lehden voi tilata myös jäseneksi liittymättä (tilausmaksu 40 mk tilille: PSP, KU 6606 82-2). Ilmestyy neljänä numerona vuodessa. Osoitteen muutokset: Pekka Tenhunen, Koivulahti, 71210 Tuusjärvi.

Kahlaajamuutosta Siilinjärven Raasiossa ja Mustissa syksyllä 1986 ja 1987

MARKKU UKKONEN

Syksyllä 1984 käynnistynyttä lepäilevien kahlaajien havainnointia jatkettiin Siilinjärven Raasion altaalla entistä intensiivisemmin syksyllä 1986 ja -87. Jälkimmäisenä syksynä havainnoitiin myös läheisellä Mustin altaalla, josta saattaa vuosien saatossa kehittyä lieterantojen laajenemisen ja veden pinnan noston myötä kahlaajia houkutteleva lepäilypaikka. Havainnoinnin painopiste oli Raasiossa. Syksyllä 1987 aloitettiin Raasiossa kahlaajien katiskapyynti ja rengastus. Tämä kirjoitus kertoo lintujen ja lintumiesten edesottamuksista Raasion ja Mustin hietikoilla kahtena edellisyyksynä. Yhteenveto Raasion kahlaajamuutosta syksyiltä 1984 ja -85 on julkaistu aiemmin Siivekkäässä (7:2—12).

Olosuhteet altailla

Raasion ja Mustin altaat ovat Siilinjärven Kemiran tehtaiden apatiittilouhoksen rikastusjätealtaita. Ne sijaitsevat kymmenkunta kilometriä kirkonkylästä pohjoiskoilliseen. Raasion allasta on esitelty edellisessä Raasio-katsauksessa (ks. Siivekäs 7:2—12). Raasion altaan vedenpinta pidettiin kumpanakin syksynä ”vakiotasollaan” koko havainnointikauden ajan toisin kuin mm. syksyllä 1985, jolloin altaassa oli aika ajoin vähän vettä ja lietteistä pohjaa näkyvillä runsaasti. Vaikka tuulen liikuttelema hiekka on vaikeuttanut Raasion laajojen ja alunperin kasvittomien rantahietikoiden kasvittumista, on

vuosien mittaan hiekkakentille alkanut ilmestyä sinne tänne yksittäisiä heinätuppaita sekä vihertävää levä- ja samalpintaa.

Mustin allas sijaitsee noin kaksi kilometriä Raasiosta pohjoiseen. Altaan vesiala on runsaat 50 ha. Vesialueen ympärille on raivattu laaja avohakkuuvyöhyke. Allasalueen itäosassa on kymmenien hehtaarien laajuinen hiekkakenttä, jota kautta allasalueelle valutetaan koko ajan uutta hiekkamaista rikastusjätettä. Kasvittoman rikastusjätealueen, laajan avovesialueen, ympäröivän hakkuuaukean ja läheisen Kolmisoppi-järven vuoksi Mustin altaan maisemalla on hyvin avara luonne. Varsinaisen vesialueen läheisyydessä on pienempiä, maansiirtotöissä syntyneitä lampareita, joissa myös on tavattu vesilintuja ja kahlaajia.

Suurin osa Mustin rannoista on vedenpinnan noston seurauksena syntynyttä risukkorantaa. Loivasti veteen viettävää ja kahlaajien suosimaa lieterantaa on avovesialueen itäreunalla muutaman sadan metrin matkalla. Ete-lässä allas rajautuu korkeaan maavalliin. Havainnointi Mustissa on hankalaa, koska upottavalle itälietteelle ei ole toistaiseksi menemistä ja lietteellä piipertävien kahlaajien määrittäminen satojen metrien päästä vastarannalta tai etelävallilta on ongelmallista. Lisäksi alueen laajuus, erilliset lampareet sekä sokkeloinen ja risukkoisen rantaviiva vaikeuttavat entisestäänkin havainnointia.

Havainnointi

Vuonna 1986 Raasiassa käytiin yhteensä 45 päivänä aikavälillä 29. 6.—1. 10. Käyntikertojen jakautuminen eri kuukausien puoliskoihin on esitetty taulukossa 1. Mustin altaalle tehtiin vain pari satunnaista käyntiä. Syksyllä 1987 pyrittiin altaalla säännöllisemmin retkeilevien harrastajien kesken organisoimaan havainnointia siten, että ainakin Raasiassa olisi käyty mahdollisimman monena päivänä heinä—syyskuussa. Heinäkuun puolivälin ja syyskuun ensimmäisten päivien välisenä aikana Raasiassa retkeiltiin kuta-kuinkin päivittäin. Ajanjaksolla 1. 7.—30. 10. havainnointipäiviä kertyi yhteensä 70 kpl. Mustissa kahlaajia laskettiin vastaavasti 18 päivänä aikavälillä 8. 7.—14. 8. Kaikenkaikkiaan kahlaajien havainnointi oli syksyllä 1987 tehokkaampaa kuin edellisyyksynä. Keväisin altaat ovat saaneet olla lintumiehiltä rauhassa.

Kullakin käyntikerralla on laskettu altaalla lepäilevät ja ohimuuttavat kah-

laajat sekä pyritty määrittämään niiden iät. Altailla on käyty yleensä joko aamupäivisin tai iltaisin (yleisimmin). Vain rengastuskerroilla Raasiassa on

Taulukko 1. Havainnointipäivien lukumäärä kuukausipuoliskoittain Raasiassa syksyllä 1986 ja 1987. I = kuukauden alkupuolisko, II = kuukauden loppupuolisko.

kuukausipuolisko	1986	1987
kesäkuu II	1	—
heinäkuu I	6	6
II	11	13
elokuu I	9	15
II	9	14
syyskuu I	4	9
II	4	9
lokakuu I	1	3
II	—	1
yhteensä	45	70

Kahlaajahavaintoja Raasiassa syksyllä 1987. Kuva: Markku Ukkonen.

lorvailtu kerrallaan muutamia tunteja, muutoin kiikarimiesten vierailut ovat olleet lyhytaikaisia ”laskentakäyntejä”. Kahlaajien ylimuuttoa ei ole erikseen yritetty seurata.

Eri lajeille on laskettu Raasiasta kummaltakin syksyltä havaintosummat (taulukko 2), jotka on saatu laskemalla yhteen eri retkipäivien suurimmat havaitut yksilömäärät. Taulukkoon 2 on otettu vertailun vuoksi mukaan Raasion vastaavat havaintosummat syksyiltä 1984 ja -85. Korostetakaan, että havaintosumma ei kuvaa Raasiassa havaittujen kahlaajien todell-

Taulukko 2. Eri kahlaajalajien havaintosummat (ks. alaotsikko Havainnointi) Raasiassa syksyllä 1986 ja -87 sekä syksyllä 1984 ja -85.

laji	1984	1985	1986	1987
töyhtöhyppä	24	—	24	7
tylli	62	520	198	166
pikkutylli	137	230	325	133
tundrakurmitsa	—	79	1	4
kapustarinta	—	11	6	11
karikukko	—	—	—	1
taivaanvuohi	2	—	2	1
lehtokurppa	—	—	—	1
isokuovi	—	—	3	23
pikkukuovi	—	1	—	3
punakuori	—	405	—	—
metsäviklo	—	—	5	5
liro	48	360	138	182
rantasipi	65	185	71	147
punajalkaviklo	—	1	9	—
mustaviklo	—	24	15	16
valkoviklo	20	205	46	100
isosirri	—	57	—	1
pikkusirri	190	415	215	185
lapinsirri	52	157	48	91
suosirri	36	640	620	300
kuovisirri	15	67	28	17
pulmussirri	2	20	8	8
jänkäsirriäinen	—	—	1	—
suokukko	115	250	126	27
vesipääsky	—	—	1	—

lista syysmuutonaikaista yhteisyyksilömäärää, koska samoja yksilöitä saattoi majailla paikalla useina peräkkäisinä päivinä ja näin samat viivytelijät tulivat lasketuksi havaintosummaan useita kertoja. Havaintosummissa ovat mukana myös ylimuuttajat. Lajeittaisessa katsauksessa mainitut havainnot ovat Raasiosta ellei toisin mainita.

Ahkeroinnista huolimatta Raasiassa ei päästy kumpanakaan syksynä kokeamaan vuoden 1985 kaltaista kahlaajasyksyä. Varsinkin syksy 1987 oli pettymys. Esimerkiksi tylli- ja sirrimäärät olivat syksyllä 1987 varsin vaatimatomia edellisyyksyihin verrattuna etenkin kun muistetaan havainnoinnin tehokkuus syksyllä 1987. Ilmeisesti kesän ja syksyn 1987 jatkuvat sateet synnyttivät kahlaajille sopivia lepäilylätäköitä lähes kaikkialle, eikä Raasiolla ollut ehkä sellaista imuvaikutusta kuin normaalimpina syksyinä. Mustissa kahlaajia tavattiin hyvin vähän. Kahlaajien sijasta Mustin lieterantojen avaruus viihdytti nauru- ja kalalokkeja sekä tiiroja, joita kerääntyi loppukesästä yöpymään altaalle isoinakin parvina.

Lajeittainen katsaus

Töyhtöhyppä (*Vanellus vanellus*)

Silloin tällöin Raasion altaan reunamille ekssy näitä peltokahlaajia. Syksyllä 1986 hyppiä tavattiin kolmena päivänä 1—4 yks. kerrallaan sekä lisäksi yhtenä päivänä (16. 8.) peräti 17 töyhtöpään porukka. Seuraavalta syksyltä löytyi havaintovihkomerkintöjä lajista kolmen päivän kohdalta (yhteensä 5m + 2p).

Tylli (*Charadrius hiaticula*)

Vuonna 1986 ensimmäinen syysmatkalainen (1 ad p) noteerattiin jo ensimmäisenä käyntipäivänä 29. 6. Seuraavan kerran tyllä löytyi Raasiosta 13. 7. Muuton huippu ajoittui totutusti elokuun puoliväliin: 10.—11. 8. n. 30 p ja 16. 8. 3 p + 23 m. Ensimmäinen nuorukainen todettiin 10. 8. Koko syksyn aikana nuoria tavattiin vain ykköslintuja. Viimeiset kaksi yksi-

löö nokkivat rantaliejua 22. 9. Kaikenkaikkiaan syksyyn 1985 verrattuna tyylimäärät olivat pieniä.

Syksyllä 1987 lepäilijämäärät olivat entistäkin vaatimattomampia. Ensimmäinen tylli (1 ad p) havaittiin vasta 29. 7. Elokuun alussa tavattiin vain yksittäisiä lintuja. Yli viiden yksilön määriä laskettiin vain kuutena päivänä: 14. 8. 6 p, 22. 8. 13 ad p, 23. 8. n. 35 p, 24. 8. 25 ad + 1 juv p, 26. 8. 7 p ja 27. 9. 9 juv p. Nuoria lintuja tavattiin 20. 8. alkaen. Viimeisen kerran tyllejä nähtiin 28. 9. (5 p). Mustissa tehtiin vain yksi tyllihavainto (12. 8. 1 p).

Pikkutylli (*Charadrius dubius*)

Muutamia pareja pesii kummallakin altaalla. Muuton alkamista on tämän vuoksi vaikea tarkasti määrittää. Vuonna 1986 minityllejä tavattiin Raasiassa enimmillään 8. —19. 7., jolloin päiväsummit olivat 20—25 yksilöä. Joukon jatkona piiperteli muutamia untuvikkoja, joista viimeinen pieni poikanen niinkin myöhään kuin 7. 8. Heinäkuun lopulla yksilömäärät pienenevät, ja elokuun parhainakin päivinä jäätii alle kymmenen yksilön summiin: 6. 8. 5 ad + 2 juv p sekä 8. ja 16. 8. 4 juv p. Viimeiset pikkutyllit huomattiin 31. 8., jolloin Raasiassa nähtiin 2 juv p.

Vuonna 1987 Raasion pesimäkanta oli poikkeuksellisen niukka; heinäkuun alun käyntikerroilla tavattiin vain yksi pari, jonka myöhemmin tuhoutunut (uusinta) pesäkin löydettiin. Untuvikkoja ei tavattu ollenkaan. Mustin länsirannalta löytyi mm. 8. 7. sentään 7 varottelevaa ad. Yli viiden yksilön lepäilijämääriä laskettiin Raasiassa vain seitsemän päivänä (heinäkuu 5, elokuu 2), parhaanakin päivänä 17. 8. vain nolot 2 ad + 6 juv. Syksyn 1987 viimeinen (1 juv) löytyi Raasiosta 9. 9.

Tundrakurmitsa (*Pluvialis squatarola*)

Kumpanakin syksynä tundrakurmitsoja on havaittu perin nihkeästi verrattuna esimerkiksi syksyyn 1985. Raasiosta on tiedossa havainnot vain kolmesta yksilöstä: 20. 7. 1986 1 ad p ja 26.—27. 9. 1987 2 juv p.

Kapustarinta (*Pluvialis apricaria*)

Lajin edustajia laseutuu Raasioon satunnaisesti (taulukko 2) eikä ylimuuttaviakaan juuri nähdä. Parhaat palat kummaltakin syksyltä: 17. 7. 1986 4 ad p ja 19. 9. 1987 6 juv p. Mustista ei ole havaintoja.

Karikukko (*Arenaria interpres*)

Havaittiin kerran: 6. 8. 1987 1 ad nousi Raasi-

on altaalta muutolle SW. Tämä oli ensimmäinen havainto lajista Raasiassa. Pohjois-Savossa karikukko on hyvin harvinainen syysmuuttaja, josta on tiedossa 1970- ja 1980-luvuilta vain yksi aikaisempi syysmuutonaikainen havainto.

Taivaanvuohi (*Gallinago gallinago*)

Lajille ei löydy Raasiosta sopivia suokailu- ja levähdysmaastoja, ja taivaanvuohi onkin ollut kuriositeetti. Syksyllä 1986 nähtiin kahdesti ja syksyllä 1987 kerran yksi yksilö.

Lehtokurppa (*Scolopax rusticola*)

Uusi lisä Raasion lepäilijälajilistalle: 28. 9. 1987 onnistuttu pelottamaan 1 yks. lentoon rantaryteliköstä.

Isokuovi (*Numenius arquata*)

Yksittäisiä lepäilijöitä ja ylimuuttajia havaitaan silloin tällöin. Syksyltä 1986 kirjattiin 3 m sekä syksyltä 1987 yhteensä 4 p + 18 m Raasiosta ja 10 p Mustista.

Pikkukuovi (*Numenius phaeopus*)

Vain yksi havainto: 25. 7. 1987 3 m Raasiassa.

Metsäviklo (*Tringa ochropus*)

Metsävikloja ei ole tavattu varsinaisilla allaslietteillä. Ne muutamat metsäläiset, jotka on havaittu Raasiassa, ovat yleensä pyrkäneet lentoon allasalueen reunamilla olevilta pikkulampareilta. Ajanjaksolla 13. 7.—10. 8. 1986 havaittiin neljänä päivänä yhteensä viisi yksilöä ja vastaavasti 22. 7.—5. 8. 1987 viitenä päivänä niinkään viisi yksilöä.

Liro (*Tringa glareola*)

Monien kahlaajalajien tavoin myös liromäärät olivat kumpanakin syksynä vaatimattomia verrattuna syksyyn 1985. Syksyn 1986 muutto oli jo käynnistynyt, kun Raasiassa käytiin ensimmäisen kerran 29. 6. Muutto huipentui heti heinäkuun alussa: 9. 7. 31 p + 5 m. Heinäkuun 20. päivään saakka laskettiin säännöllisesti 10—15 yksilön päiväsummia. Heinäkuun loppu ja elokuun alku olivat jo hiljaiseloa litorintamalla (yleensä 1—5 yks./käyntikerta). Myöhäisin havainto: 20. 8. 6 p.

Syysmuuttokausi 1987 alkoi 8. 7., kun Raasiassa muutti 5 yks. ja Mustissa ruokaili 3 yks. Heinäkuussa oli vain yksi parempi päivä: 22. 7. 25 p Raasiassa. Heinäkuun lopulla liroja ei tavattu edes kaikilla retkikerroilla. Yksi selitys lirojen niukkuuteen Raasiassa saattavat olla kesän sateet — liroja tapasi yleisesti kaikenkarvaisten tulvivien pelto-ojien reunamilla ja peltolätäköissä paikoilla, joilla liroja ei

normaalikesinä tapaa. Ei ole ihme, jos kunnan kerääntymiä ei syntynyt. Raasion liromäärät kasvoivat uudestaan elokuun alun tuulisina ja sateisina päivinä: 3. 8. 1 p + 39 m (lisäksi 26 m/kiert. Mustissa), 4. 8. 27 m (1 p + 10 m Mustissa) ja 5. 8. 32 p + 9 m. Tämän jälkeen muutto lopahti täysin, ja viimeiset vetehtäjät (2 p) löytyivät 19. 8.

Rantasipi (*Actitis hypoleucos*)

Rantasipi kuuluu Raasion vakiolajistoon heinä—elokuussa. Altaan reunavalleilla pesivät parit vaikeuttavat muuton alkamisen toteamista. Syksyllä 1986 kunnan sipikerääntymiä ei päästy näkemään; heinäkuun hiljaisen alun jälkeen lepäilijämäärät kohosivat vaatimattomaan huippuunsa kuun puolivälissä: mm. 15. 7. 9 p. Elokuun käynneillä jäätii aina 0—5 yksilöön. Myöhäisin tallustelija huomattiin 12. 8. Syksyllä 1987 selväpiirteisempi muutto käynnistyi heinäkuun puolivälissä, vaikka lajin edustajia (pesiviä?) tavattiinkin kuun alusta alkaen. Aikavälillä 22. 7.—6. 8. laskettiin 5—11 yks./päivä, ja tämän jälkeen enää 0—3 yks./päivä. Muuttokauden hännänhuipuksi jäi 30. 8. nähty juv.

Punajalkaviklo (*Tringa totanus*)

Ajanjaksolla 19. 7.—16. 8. 1986 punajalkavikloja tavattiin viitenä päivänä Raasiassa ja lisäksi kahtena päivänä altaan vieressä olevalla Kolmisoppi-järvellä. 31. 7. kahlailli Raasiassa 3 juv, muina päivinä tavattiin vain yksi yksilö kerrallaan. Syksyn 1987 ainokainen (1 ad) nyökytteli Mustin lampareilla 8. 7.

Mustaviklo (*Tringa erythropus*)

Aikavälillä 6. 7.—19. 8. 1986 tavattiin Raasiassa yhteensä 11 p + 3 m, parhaana päivänä 19. 7. 3 ad + 1 juv p. Määrillä ei mässäilyt seuraavanakaan syksynä: 3. 7.—23. 8. havaittiin yhteensä 13 p (7 ad + 6 juv) ja 3 m Raasiassa sekä 2 p (1 ad + 1 juv) Mustissa. Suurin summa noteerattiin 5. 8., jolloin 1 ad + 4 juv p + 1 m Raasiassa.

Valkoviklo (*Tringa nebularia*)

Syksyn 1986 esiintyminen oli todella vaisu. Lajin edustajia ei tavattu edes likimainkaan kaikilla heinä—elokuun käyntikerroilla kuten esimerkiksi edellisessä syksynä. Yli viiden yksilön päiviäkin oli tasan yksi: 13. 7. 8 p! 16. 8. nähty kaksi yksilöä jäivät syksyn viimeiseksi valkoviklohavainnoksi.

Syksyn 1987 varhaisin havainto tehtiin 3. 7. (2 p + 5 m). Edellissyksyn tapaan lepäilijä-

määrät pysyivät läpi muuttokauden alhaisina. Yli kymmenen yksilön summia ynnättiin vain kahtena päivänä: 25. 7. 2 p + 9 m ja 6. 8. 7 p + 5 m. Tämän jälkeen tavattiin vain 1—2 yks. muutamana päivänä. Vihoviimeinen valkoviklo hiiviskeli Raasiassa 30. 8.

Isoisirri (*Calidris canutus*)

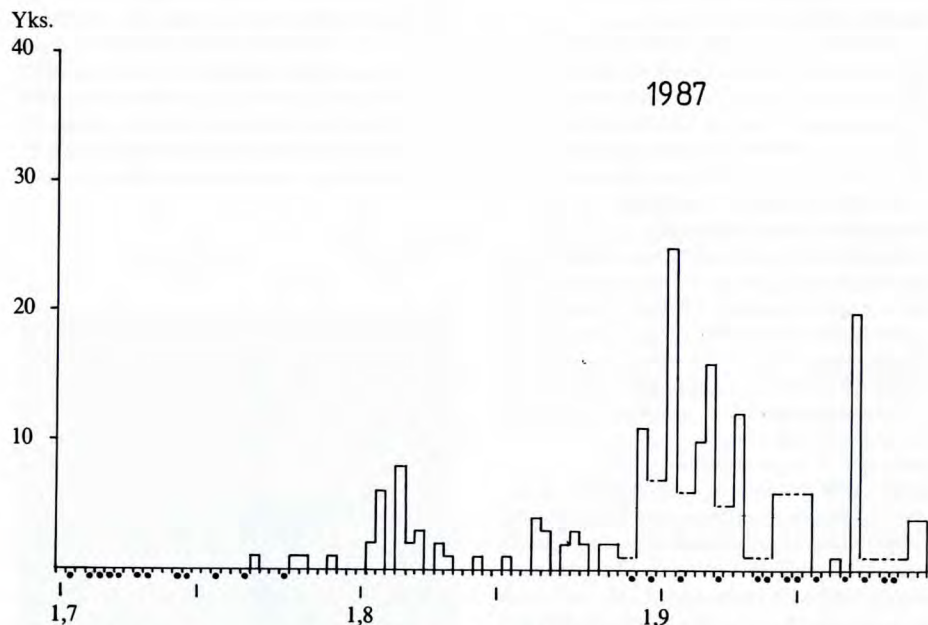
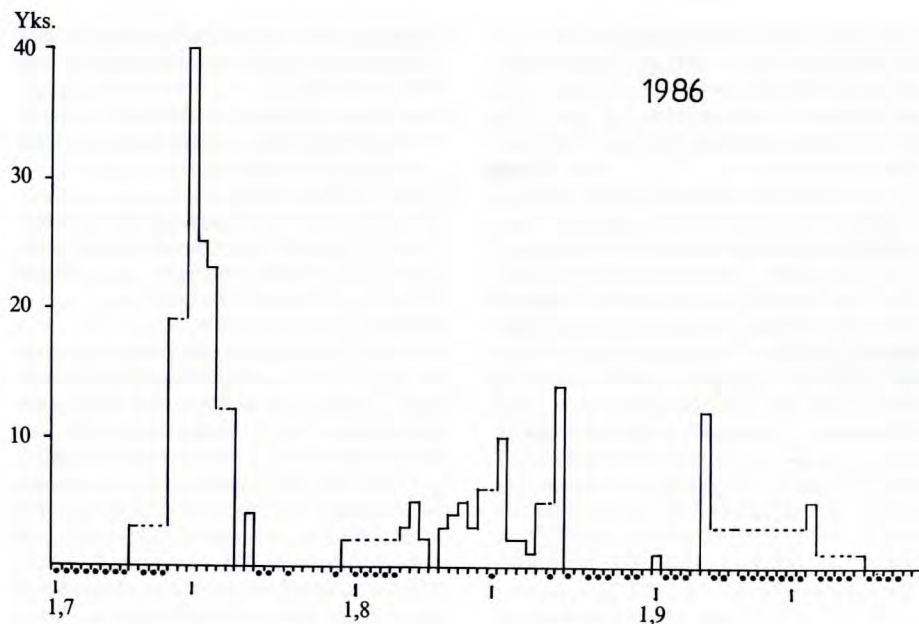
30. 8. 1987 miehistä kiikaroijajoukkoa piristänyt nuori sirosääri, joka ujuttautui myös kastikaan ja rengastettavaksi, oli syksyjen 1986—87 ainoa ilmoitettu isosirri.

Pikkusirri (*Calidris minuta*)

Raasiassa pikkusirri on ollut kaikkina syksyinä eräs runsaslukuisimmista kahlaajalajeista. Syksyn 1986 muuton kulku oli sikäli poikkeuksellinen, että levähtäjämäärät olivat suurimmillaan jo vanhojen lintujen muuton aikana heinäkuun puolivälissä (kuva 1). Ensimmäiset kolme paikallista kirjattiin 9. 7., ja suurimmat summat pian tämän jälkeen: 13. 7. 19 ad p, 15. 7. n. 40 ad p ja 16.—17. 7. 23—25 ad p. Vastaavanlaisia vanhojen lintujen massoja ei ole aikaisempina syksyinä Raasiassa nähty (yleensä alle 5 yks., harvoin 5—10 yks. päiväsään). Heinäkuun loppu oli pikkusirritöntä aikaa. Kuun vaihteesta alkaen lajin edustajia nähtiin taas päivittäin kuun loppuun saakka (yleensä puolenkymmentä p, enimmillään 16. 8. 10 p ja 22. 8. 14 p). Syyskuun harvoilla käyntikerroilla pikkusirrejä nähtiin muutamia yksilöitä per käyntikerta, parhaimmillaan 6. 9. 12 p. Viimeinen viipottaja poimittiin 22. 9.

Nuori isosirri 30. 8. 1987 Raasiassa. Kuva Markku Ukkonen.

Kuva 1. Pikkusirrin muuton kulku Raasiassa syksyllä 1986 ja 1987. Pisteillä merkittyinä päivinä Raasiassa ei retkeilyä.

Syksyn 1987 ensimmäinen pikkusirri kahlaali Raasiassa 21. 7. Määrät pysyivät alamaissa elokuun loppupäiviin saakka (kuva 1). Ainoa elokuun valopilkkua oli 8. 8., jolloin ynnättiin sentään 8 p. Elo—syyskuun vaihteessa muutto odotetusti hieman virkistyi nuorten rynnästä lietteille: mm. 30. 8. 11 p, 2. 9. n. 25 p, 6. 9. 16 p ja 9. 9. 12 p. Vielä 21. 9. merkittiin muistiin mukavat 20 m. Myöhäisin havainto: 28. 9. 4 p. Kumma kyllä Mustista ei ilmoitettu yhtään pikkusirrihavaintoa. Tosin Mustissa ei retkeily elokuun lopulla ja syyskuussa.

Lapinsirri (*Calidris temminckii*).

Laji on Raasiassa heinä—elokuussa varsin säännöllinen joskin vähälukuinen levähtäjä. Havoin nähdään yli kymmenen yksilön lapinsirrikerääntymisiä. Syksyllä 1986 muutto käynnistyi 8. 7., jolloin havaittiin 1 p. Heinäkuun linnut olivat vanhoja, ja ensimmäinen juv määritettiin 31. 7. Yli viiden yksilön päiväsummia todettiin vain kolmasti 17. 7. 7 ad p, 31. 7. 11 p ja 10. 8. 9 p. viimeinen lappalainen kirjattiin 20. 8.

Syksyn 1987 ensimmäiset matkalaiset (4 ad) levähtivät 18. 7. Lajin edustajia havaittiin epä-säännöllisesti pitkin elokuuta. Kuutena päivänä (kaikki elokuussa) löytyi yli viisi yksilöä, ja vain kahdesti todettiin yli kymmenen yksilöä: 23. 8. 14 p ja 24. 8. 12 p (ainakin osittain samoja). Edellisyksyihin verrattuna syksyn 1987 muutto oli selvästi myöhässä — elokuun (nuorten) muuton huiput ovat olleet aikaisemmin jo ennen kuin puoliväliä. Viimeinen viivytelija hiippaili niinkin myöhään kuin 10. 9. Mustissa lapinsirrejä ei nähty (elokuun lopulla ei Mustissa käytykään).

Suosirri (*Calidris alpina*).

Syysmuuttokausi 1986 käynnistyi 5. 7. (1 ad p). Heinäkuussa vanhoja suosirrejä tavattiin lähes jokaisella käyntikerralla, yleensä alle 5 yks./päivä. Kaksi heinäkuun päivää erottui selvästi muista: 6. 7. 23 ad p ja 26. 7. 21 ad p. Voimakkaan ukkossaderintaman pyyhkäistyt Suomen yli elokuun alussa oli Raasiassa kunnon kuhinaa: 6. 8. n. 180 ad p ja seuraavana päivänä peräti n. 230 ad p (ainakin osittain samoja). Seuraavana aamupäivänä paikalla tallusteli vielä 73 ad + 2 juv (syksyn ensimmäiset nuoret), mutta iltapäivällä enää 1 ad. Vielä 10. 8. paikalle pysähtyi 20 yks. Nuoria suosir-

rejä tavattiin vain ykköslintuja jaksolla 8. 8.—17. 9., joskin nuorten lintujen päämuuttoaikana syyskuussa retkeiltiin Raasiassa vain muutamana päivänä. Muuttokauden viimeinen suosirri (1 ad p) merkittiin muistiin 22. 9.

Myös suosirrin osalta syksy 1987 oli vaisu. Heinä—elokuussa odoteltiin turhaan vanhojen lintujen perinteistä rysäystä. Kauden avasi 12. 7. Mustissa nähty 20 ad-linnun muuttoparvi. Tämän lisäksi heinäkuussa tehtiin suosirreistä vain yksi havainto: 25. 7. Raasion rankkasateessa värjötteli 24 ad. Elokuussa suosirrejä tavattiin 12 päivänä ja yleensä vain 1—2 yks./päivä. Elokuun parhaat potit olivat tosi vaatimattomia: 23. 8. 7 ad + 1 juv p ja 28. 8. 2 ad + 5 juv p. Ensimmäinen nuori lintu löydettiin vasta 20. 8. Syyskuussa nihkeä tahti jatkui (1.—23. 9. yhteensä 7 päivänä vain 20 yks.). Muuttokauden parhaat palat nautittiin syyskuun lopussa: 26.—27. 9. n. 75 p ja 28. 9. n. 80 p (ainakin osittain samoja). Mukana oli vielä 3 ad. Nämä olivatkin syksyn 1987 viimeiset havaitut suosirrit. Mustissa tehtiin 12. 7. tehdyn havainnon lisäksi vain yksi havainto: 1. 8. 3 ad p.

Kuovisirri (*Calidris ferruginea*)

13. ja 15. 7. Raasion rantoja tonkinut vanhus aloitti syksyn 1986 muuton. Seuraavan kerran sirppinokkia tavattiin vasta elokuun alussa: 6. 8. 5 ad p, 7. 8. peräti 13 ad p suosirrimassan joukossa, 8. ja 10. 8. 3 ad p sekä 11. ja 12. 8. 1 ad p. Nuoria lintuja ei tavattu koko syksynä. Syksyllä 1987 kuovisirrejä nähtiin Raasiassa seitsemänä päivänä: 25. 7. 1 ad p, 2. 8. 2 ad p, 5. ja 11. 8. 1 ad kiert. sekä 2. 9. 6 juv p ja 5.—6. 9. 3 juv p. Mustissakin laji onnistuttu näkemään kerran: 1. 8. 2 ad p.

Pulmussirri (*Calidris alba*)

Lajista on tullut Raasiassa jokasyksyinen tuttavuus, jonka määrät tosin ovat totutun pieniä. Syksyllä 1986 Raasion rannoilla pyrähteli vähintään kaksi eri yksilöä (havaintosumma 8 yks.): 6.—7. 8. 1 ad p ja 8.—10. 8. 2 ad p. Seuraavana syksynä laji oli aavistuksen runsaslukuisempi joskaan syksyn -85 määrin (vähintään 10 eri yks.) ei päästy. Seuraavassa kaikki havainnot: 9. 8. 2 ad p, 10.—12. 8. 1 ad p, 16. 8. 1 kiert., 2. 9. 1 juv p sekä 13. 9. 1 p ja 16. 9. 1 juv p. Havainnot koskivat vähintään viittä eri yksilöä. Kahdelle pulmussirille saatiin renkaat koipiin muistoksi Raasion laskeutumisesta.

Jänkäsirriäinen (*Limicola falcinellus*)

Vain yksi havainto: 13. 7. 1986 1 p Raasiassa. Tämä oli vasta toinen sirriäishavainto Raasiosta.

Suokukko (*Philomachus pugnax*)

Raasiassa laji on ollut levähtäjänä aina vähälukuinen. Ajanjaksolla 8. 7.—19. 8. 1986 suokukkoja tavattiin lietteellä useimpina käyntipäivinä, mutta vain kahdesti laskettiin yli kymmenen yksilön päiväsummat: 10. 8. 13 p ja 19. 8. n. 35 p. Seuraavana syksynä määrät olivat entistäkin vaatimattomampia; aikavälillä 1. 7.—29. 8. nähtiin yhteensä vain 27 yksilöä kahtenatoista eri päivänä! Parhaanakin päivänä (21. 7. ja 5. 8.) havaittiin vain viisi paikallista. Myös Mustissa tavattiin vain yksittäisiä levähtäjiä.

Vesipääsky (*Phalaropus lobatus*)

Ensimmäinen havainto lajista Raasiassa: 17. 7. 1986 1 ad uiskentelemassa altaan pohjoispäässä.

Rengastus

Kesällä 1987 rakennettiin Raasioon yhteensä kymmenen ”perusmallista” kahlaajakatiskaa. Näillä katiskoilla pyydettiin 25. 7.—27. 9. välisenä aikana yhteensä 20 päivänä. Katiskat olivat pyynnissä vain 1—5 tuntia/pyyntipäivä. Kahlaajia pyydettiin viikottain, yleensä yhtenä tai kahtena arki-iltana sekä lisäksi toisena viikonlopun päivänä aamupäivisin lintumääristä, säästä ja kahden käytettävissä olleen rengastajan muista menoista riippuen. Pyyntitouhu oli syksyllä 1987 siis säännöllisen epäsäännöllistä. Pyyntiä harjoitettiin ns. länsilietteellä ja muutamana päivänä yhdellä kätiskalla myös pienemmällä ns. etelälietteellä. Kahlaajat vain tuntuivat monesti viihtyvän hankalammin saavutettavalla ns. itälietteellä. Pyydystetyistä linnuista kerättiin rengastulosen ja kontrollointien yhteydessä myös biometrista mitta-aineistoa (paino, nalospi sekä nokan, siiven, nilkan ja pyrstön pituus). Jatkossa on tarkoitus kerätä myös mm. sulkasatotietoja.

Taulukko 3. Raasiassa syksyllä 1987 rengastettujen kahlaajien lukumäärät lajeittain.

laji	yksilöitä
tylli	25
pikkutylli	8
liro	1
rantasipi	10
isosirri	1
pikkusirri	50
lapinsirri	9
suosirri	12
kuovisirri	4
pulmussirri	2
suokukko	2
yhteensä	124

Kahlaajien säännöllinen oleskelu kapeassa rantavyöhykkeessä teki yksitänkin rantaviivalle asetetuista katiskoista varsin tehokkaita pyydyksiä. Pienet sirrit olivat kiitollisimpia uunotettavia. Altaan vedenpinnan vaihtelut hankaloittivat jonkin verran katiskapyyntiä, kun pyydyksiä joutui aika ajoin siirtelemään päivittäin. Myös verkkopyyntiä kokeiltiin länsilietteellä parina päivänä kolmella harvasilmäisellä peto-/kahlaajaverkolla. Verkko-saalis jäi pieneksi. Täysin avoimessa ja kasvittomassa rantavyöhykkeessä verkot näkyivät ilmeisen selvästi eivätkä kahlaajat erehtyneet silmukoihin edes tiydessä säässä ja hämärissä.

Taulukossa 3 on esitetty lajeittainen yhteenveto syksyn 1987 rengastusmääristä Raasiassa. Pikkusirri ja tylli olivat syksyn rengastetuimmat kahlaajalajit. Sellaisina pyyntipäivinä, jolloin katiskat olivat viritettynä kerrallaan pitemmän aikaa, pyyntilietteellä oleskelleet pikkusirrit saatiin pussitettua miltei sataprosenttisesti. Erikoisempaa saalista olivat isosirri (1 juv) ja pulmussirrit (1 ad + 1 juv). Kahlaajien lisäksi katiskoihin erehtyi erityisesti västäräkkejä.

Tästä eteenpäin

Kemira on suhtautunut suopeasti nykyisenlaajuiseen retkeilyyn Raasiassa ja Mustissa. Kahlaajien havainnointia tullaan jatkamaan vähintään entisessä laajuudessaan taas ensi kesänä kesäkuun lopulta alkaen. Syksyllä 1987 Raasion ns. länsilietteelle vietiin sammalenvihreä postilaatikko ja havaintovihko, jonne toivotaan Raasiassa ja Mustissa satunnaisesti retkeilevien merkitsevän jatkossa havaintonsa. Näin kaikki havainnot saadaan kerättyä tehokkaimmin talteen.

Rengastustoimintaa on tarkoitus edelleen tehostaa. Tavoitteena on mm. rakentaa lisäkatiskoita. Toivottavasti puuhaan saadaan mukaan myös uusia vähintään kahlaajaluvan omistavia rengastajia.

Havainnoijat ja kiitokset

Rengastustiimi kiittää Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistystä saamastaan apurahasta, jonka turvin on saatu hankituksi materiaali katiskoihin, lintuverkot ja lintujen mittausvälineitä. Seuraava havainnoijajoukko on mahdollistanut tämän kirjoituksen retkeilemällä altailla ja ilmoittamalla havaintonsa (suluissa on käyntikertojen määrä syysmuuttokaudella 1986 + syysmuuttokaudella 1987): Perttu Auvinen (0 + 1), Hannu Friman (2 + 0), Aimo Hartikainen (1 + 2), Antti Holopainen (4 + 2), J. Hujala (0 + 1), Jaakko Kettunen (4 + 8), Martti Komulainen (1 + 0), Heikki Kotilainen (0 + 7), Janne Kumpulainen (2 + 0), Kristiina Kuvaja (0 + 1), Paavo Liimatta (10 + 17), Samu Nurmi (1 + 1), Ari Parviainen (0 + 1), Jyrki Pynnönen (4 + 16), Petro Pynnönen (4 + 16), Eelis Rissanen (14 + 29), Kari Rissanen (0 + 4), Juhani Rissanen (3 + 18), Kalle Ruokolainen (12 + 27), Timo Ruotsalainen (0 + 3), Harri Sonninen (0 + 2), Markku Ukkonen (27 + 29).

Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus 1987

MARKKU UKKONEN

Tähän katsaukseen on koottu havainnot tietyistä Pohjois-Savossa vähälukuisena tavattavista lajeista vuodelta 1987. Katsaus on jatkoa faunistisille raporteille, jotka on julkaistu vuosien 1956—76 osalta yhtenä katsauksena Savon Luonnossa (9:24—38) sekä vuodesta 1977 lähtien kalenterivuositain aluksi Savon Luonnossa (10:68—71 ja 11:43—45) ja myöhemmin Siivekkäessä (1:40—47, 2:52—66, 3:47—55, 4:56—65, 5:57—63, 6:42—52, 7:42—55 ja 8:65—78). Eräistä lajeista pyydettiin lähettämään kaikki havainnot (56 lajia), eräistä vain pesimäaikaiset havainnot (30) tai havainnot pesäpaikoista (9) (ks. keräysluettelo Siivekäs 7:61). Havaintojen keruualueena on Lintutieteellisten Yhdistysten Liiton yhtenäiskoordinaatein rajaama Pohjois-Savon havaintojen keräilyalue, joka pääpiirteissään vasta Kuopion läänin. Tämän vuoksi mukana on myös muutamia havaintoja Oulun läänin puolelta (Pyhäjärvi, Pyhäntä) läänimme rajan tuntumasta.

Myös alueelliset rariteetit (luettelo ks. Siivekäs 7:27) kuuluvat tämän raportin piiriin. Mukana ovat vain alueelliseksi harvinaisuustoimikunnalle (AHK) ilmoitetut ja sen hyväksymät harvinaisuushavainnot. Vuoden 1987 puolella tehdyistä aluerariteettihavainnoista laadittuja ilmoituksia AHK on hyväksynyt toistaiseksi yhteensä 47 kappaletta. Katsauksessa ovat mukana myös Pohjois-Savossa tehdyt havainnot SLY:n rariteettikomitean hyväksynnän saaneista valtakunnallisista harvinaisuuksista vuodelta 1986. Katsauksen lopussa on lisäksi joukko muitakin mielenkiintoisia aiempien vuosien havaintoja, jotka mm. AHK:n

kömmähdysten tai muiden syiden vuoksi eivät ole ehtineet aiempiin faunistisiin katsauksiin. Vanhoja faunistisia havaintoja otetaan edelleenkin vastaan (vuonna 1983 ja sen jälkeen tehdyistä AHK-lajihavainnoista vaaditaan erillinen AHK-ilmoitus; ota huomioon vuosien mittaan tapahtuneet muutokset AHK-lajilistassa). Kaikki faunistisen keräilyluettelon lajeista ilmoitetut havainnot sekä AHK:n ja RK:n hyväksymät havainnot arkistoidaan Kuopion museon luonnontieteellisen osaston faunistiseen havaintokortistoon.

Tästä katsauksesta on jätetty pois havainnot seuraavista faunistisen keräilyluettelon lajeista: kuikka, heinätaivi, jouhisorsa, lapasorsa, punasotka, isokoskelo, varpushaukka, kalasääski, kurki, nokikana, pikkukuovi, harmaalokki, pikkulokki, kesykyyhky, tervapääsky, palokärki, korppi, sinitäinen, koskikara ja viherpeippo. Näistä lajeista tullaan julkaisemaan yhteenvetoja pidemmiltä ajanjaksoilta. Parhailaan on valmisteilla mm. artikkelisarja Pohjois-Savossa tavatuista lintulajeista vuoteen 1986 mennessä. Vuonna 1987 Pohjois-Savossa tehtyjä havaintoja RK-lajeista (mm. isovesipääsky, paksujalka, ruokosirkkalintu, kirjosiipiuni-lintu) ei tässä yhteydessä myöskään julkaista, koska RK:n hyväksymispäätöksiä niistä ei ole toistaiseksi tiedossa. Aikaisemmista faunistisista katsauksista poiketen tähän katsaukseen on otettu mukaan pesimäaikaiset havainnot harvinaistuneesta mustakurkku-uikusta. Havainnot satunnaistalvehtijoista julkaistaan talvikatsauksissa (talvikausi 1986/87 ks. Siivekäs 8:103—109). Koska vuoden 1987 pesimäaikaiset pöl-

löhavainnot (ks. Siivekäs 8:110—111) ja Siilinjärven Raasion syksyn 1987 kahlaajahavainnot (ks. Siivekäs 9:xx—xx) on koottu omiin katsauksiinsa, niitä ei käsitellä tässä jutussa yksityiskoh- taiseemmin. Jatkossa myös yölaulajista tultaneen julkaisemaan oma erillinen yhteenveto.

Seuraavat 47 lintuharrastajaa lähettivät havaintoja vuodelta 1987 (nimilyhenteitä on käytetty, mikäli havainnoijan nimi on mainittu katsauksessa useammin kuin yhden kerran):

Pentti Alaja (PA), Erkki Björk (EB), Aimo Hartikainen (AHa), Pertti Hartikainen (PHa), Juhani Haukka (JH), Antti Holopainen (AHO), Patrick Hublin (PHu), Timo Hämäläinen (TH), Harri Hölttä (HH), Raimo Iivarinen (RI), Esko Jalkanen (EJ), Tuomo Jalkanen (TJ), Silveri Jussila (SJ), Kai Jäderholm (KJ), Ari Jäntti (AJ), Jaakko Kettunen (JKe), Jorma Knuutinen (JKn), Heikki Kotilainen (HK), Janne Kumpulainen (JKu), Paavo Liimatta (PL), Ari Lyytikäinen (AL), Raimo Pakarinen (RP), Lauri Puranen (LP), Jyrki Pynnönen (JPY), Petro Pynnönen (PP), Juha Pääkkönen (JPä), Eelis Rissanen (ER), Juhani Rissanen (JR), Kari Rissanen (KRi), Kalle Ruokolainen (KRu), Timo Ruotsalainen (TRu), Pertti Räsänen (PR), Toivo Räsänen, Kari Saukkonen (KSA), Eino Savolainen (ES), Hannu Siikavirta (HS), Pekka Siikavirta, Kauko Sikström (KSi), Uolevi Skarén, Veli Matti Sorvari (VMS), Pekka Sovinen (PSO), Pekka Tenhunen, Jorma Tuomainen (JT), Markku Ukkonen (MU), Teuvo Vepsäläinen (TV), Esko Vesanen (EV), Juha Väättäin (JV).

Havaintoja lähettäneiden määrä on suurinpiirtein yhtä suuri kuin parina edellisenäkin vuotena. Kuitenkin muutamilta henkilöiltä tuli vain osa henkilön tekemistä havainnoista (esim. vain pöllöhavainnot, talvihavainnot). Havaintoja kertyi eri puolilta maakuntaamme samoilta alueilta kuin edellisinäkin vuosina. Näitä katsauksia ei saataisi aikaan ilman jäsenistön myönteistä suhtautumista havaintojensa lähettämiseen. Kaikki havaintoja

käyttööni luovuttaneet ansaitsevatkin kauniin kiitoksen vaivannäöstään.

Katsaukseen on otettu mukaan myös tiedot Kuopion museon luonnontieteen osastolle kuolleena tuoduista linnuista (lyhenne mus.). Museon havainnot keräsi katsausta varten Jorma Tuomainen. Ns. maallikkohavaintoja helposti tunnettavista lajeista on kelpuutettu mukaan katsaukseen mikäli lajinmääritys on pystytty riittävin tuntomerkein varmistamaan. Tällaisten havaintojen yhteydessä havainnon tekijän nimen jälkeen on ilmoitettu myös havainnon varmistaja ja ilmoittaja (esim. H. Havaittaja/MU).

AHK-ilmoituksen vaativien lajien kohdalla AHK-lomakkeen täyttäjän nimi on mainittu ensin ja sen jälkeen muut havainnoijat aakkosjärjestyksessä. Muutamien pesimärauhaa vaativien/uhanalaistenlajien kohdalla ei ole ilmoitettu kuntaa tarkempaa havaintopaikkaa.

Tässä yhteydessä en malta olla mainitsematta eräästä ikuisuusongelmasta. Harrastajat ovat jättäneet tekemättä ja lähettämättä asianmukaisen ilmoituksen turhan monesta AHK-lajihavainnosta! Tiedossani on vuosien varrelta lukuisia hienoja havaintoja, jotka ovat tulleet ilmi muiden lähetettyjen havaintojen yhteydessä (ilman AHK-lomakkeita), puhelinkeskusteluissa tai koukuksissa. Sanomattakin on selvää, että jokaisella on omat kiireensä ja intressinsä harrastuksensa suhteen. Kuitenkin katsauksen tekijästä tuntuu turhautavalta todeta lukuisten AHK-lajihavaintojen jäävän pois aikakirjoista pelkästään siksi, että säästytään muutaman minuutin (per havainto) kirjoitusurakalta. Sillä kupletin juoni on selkeä: havaintoja AHK-lajeista (vuonna 1983 ja sen jälkeen tehdyt havainnot) ei julkaista eikä arkistoida ennenkuin ne on hyväksytty AHK:ssa. Varsinkin isommalla porukalla tehdyt havainnot tahtovat jäädä ilmoittamat-

ta AHK:lle (eli sopikaa kuka tekee lomakkeen). Myös ns. ”selvistä tapauksista” (esim. harjalintu, pikkuvarpunen jne.) jäävät lomakkeet monesti täyttelemättä tai ne kuitataan niin huiutaisten, että AHK on pakotettu lukemaan tuntomerkkejä ”rivien välistä” (mitä se ei suostu tekemään).

AHK saattaa monen mielestä tuntua — varsinkin edellä luetun jälkeen — läpeensä byrokraattiselta ja leppoisaan harrastukseen kuolemanvakavasti suhtautuvalta instituutiolta. Onko tässä taas yksi niskaankuolaava mörkö, joka yrittää lisätä (aktiivisen) lintuharrastajan jo muutenkin kauhistuttaviin mitasuhteisiin paisuneita paperihommia (huom. erilaiset katsaukset, seurannat, projektit, rengastuslomakkeet, kyselyt, ...)? Lintuharrastuksenhan pitäisi olla iloinen asia harrastajalleen — aika pitäisi uhrata maastossa kuppelehtimiseen ja hienojen (rari) havaintojen tekemiseen eikä kirjoituspöydän takana mököttämiseen ja koukeroisten lomakkeiden täyttelemiseen.

AHK on kuitenkin viimekädessä vastuussa siitä, että faunistisesti mielenkiintoisimmasta päästä olevat havainnot täyttävät varmasti julkaisukelpoisen havainnon kriteerit. Tämän vuoksi tarvitaan havainnosta riittävän hyvä kuvaus. Ehkäpä on taas aika lainata paljon siteerattua Hildenin (1975, Lintumies 12:70—72) RK:aa käsittelevää artikkelia, joka selventäköön myös AHK:n toiminnan luonnetta: ”... Erästä seikkaa on painokkaasti korostettava: rareiteettikomitea ei leimaa mitään havaintoa oikeaksi tai vääräksi eikä arvioi havainnoitsijan luotettavuutta sen mukaan. Sen tehtävänä on vain ratkaista, ovatko esitetyt määrityksen perusteet riittävät, jotta havainto voitaisiin hyväksyä julkaistavaksi. Havainto voi siis olla täysin oikea, mutta tulla siitä huolimatta hylätyksi, jos annettu kuvaus on puutteellinen tai jos

havainto-olosuhteet eivät komitean mielestä ole olleet tarpeeksi hyvät varmaan määritykseen. Rareiteettikomitean hylkäävä päätös ei siis ole huomautus havainnoitsijan taitamattomuudesta, usein kylläkin kehoitus suurempaan tarkkuuteen havaintohetkellä sekä huolellisuuteen lomakkeen täyttämässä.”

Pitkän vaahtoamiseni pohjalta julistankin omavaltaisesti — kaikesta purnaamisesta välittämättä — vuoden 1988 (AHK—) havaintojen tehostuneen ilmoittamisen teemavuodeksi (kauan eläköön kaikenkarvaiset teemavuodet!)? Jokaisen jäsenen tavoitteena olkoon katsausten tekijöiden ja AHK:n heppujen hukuttaminen lomake- ja havaintopaperivuorten alle. Tämän kidutuksen voit aloittaa vaikkapa pyytämällä AHK-lomakkeita AHK:n sihteeriltä (Jyrki Pynnönen) tai yhdistyksen sihteeriltä (Kalle Ruokolainen) (puh. n:ot takakannessa). Yksikin mielenkiintoinen (esim. faunistisen keräilyluettelon lajista tehty) havainto kannattaa lähettää!

Vielä pari kainoa toivomusta. Lähetäessäsi vuoden 1988 faunistisia havaintoja (ei koske AHK-lajeja) ilmoita ovatko kaikki faunistiset havaintosi merkittyinä papereilla (suotavaa) vai oletko lähettänyt osan havainnoistasi johonkin muuhun katsaukseen (esim. kevätkuuttopapereiden mukana) etkä ole kirjannut näitä havaintoja uudestaan muiden faunististen havaintojen mukaan. Tällöin faunistisen katsauksen laatija osaa etsiä käsiinsä kaikki faunistiset havaintosi. Muuten osa havainnoistasi saattaa jäädä piiloon esim. muuttolomakkeille/talvilintupapereihin/pöllöpapereihin ja pois faunistisesta katsauksesta. Ilmoita myös huomautustasi aikaisempien faunististen katsausten virheistä/puutteista allekirjoittaneelle tai yhdistyksen lokeroon.

Käytetyt lyhenteet:

k	= lajista kerätään kaikki havainnot (Lajinimen jäljessä)
p	= lajista kerätään pesimäaikaiset havainnot (lajinimen jäljessä)
*	= esitetyt havainnot AHK:n tarkistamia ja hyväksymiä
**	= esitetyt havainnot RK:n tarkistamia ja hyväksymiä
p	= paikallinen
m	= muuttava
kiert	=kiertelevä
r	= rengastettiin
Ä	= laulava tai soidinääntelevä
ä	= muuten ääntelevä
1kv	= ensimmäisellä kalenterivuodellaan oleva lintu
2kv	= toisella kalenterivuodellaan oleva lintu, jne.
ad	= aikuinen (vanha)
subad	= esiaikuinen
juv	= nuori tai nuoruuspukuinen
pull	=poikanen

Havainnot lajeittain

Kaakkuri *Gavia stellata* (k). Tiedossa olevilla kaakkurin pesimälammilla ei ilmeisesti käyty pesimäaikana, ainakaan pesimäaikaisia havaintoja ei ilmoitettu yhtään. Jatkossa tämänkaltaisen uhanalaisen pesimälajin puuttuminen tai häviäminen perinteiseltä pesimäpaikalta on syytä ilmoittaa, jos paikalla on pesimäaikana käyty. Muutonaikaisia havaintoja tehtiin enemmän kuin monena aikaisempaan vuoteen: 1.5. 1 m Rautalampi Rämäkävuori (EV), 1.5. 1 m ja 3.5. 2 m Rautalampi Äijävesi (EV), 17.5. 1 p Kaavi (JV), 11.10. 1 juv m, 24.10. 2 juv m ja 21.11. 5 p Kuopio Puutosalmi (monet) sekä 26.10. 1 yks. pitkäsiimassa Tervo Rasvanki (mus).

Pikku-uikku *Tachybaptus ruficollis* (k)*. Lajista tehtiin mielenkiintoinen havainto alkukestä: 30.5. 1 ad p Siilinjärvi Iso-Jälä (PP & KRu). Tämä on ensimmäinen pesimäaikainen havainto maakunnastamme kautta aikojen. Lisäksi yksi havainto myöhäissyksyllä: 1.11. 1 juv/talvipuk. p Siilinjärvi Kasurila (MU). Talvisulilla retkeiltä ei tullut havaintoja yhdestäkään talvenviettäjästä. 1980-luvulta

on nyt tiedossa havaintoja yhteensä kahdeksasta yksilöstä.

Härkälintu *Podiceps griseigena* (k). Pesimäaikaisia (20.5. alkaen) harvaintoja tuli tietoon samoilta paikoilta kuin edellisinäkin vuosina: Rautalampi/Tervo Iisvesi Ruohikkoluoto (1 ♂♀ + pull) (RP & M. Linkola), Rautalampi Iisvesi Saikari (1 p + Ä) (TJ), Kuopio Puutosalmi (2 p + Ä) (monet), Siilinjärvi Juurusvesi ”W-ranta” (2 yks.) (EB) ja Kiuruvesi Valkeisjärvi (1 Ä) (TH). AL takseerasi Pohjois-Kallavedellä todeten kolme pesintää (Kuopio Hirvilahti, Siilinjärvi Autioranta 2 pesintää) ja yhden parin (Kuopio Lamperila). Toukokuun ensimmäisiltä päiviltä ilmoitettiin lisäksi kolme havaintoa (Rautalampi, Kuopio).

Mustakurku-uikku *P. auritus* (p) Laji on viime aikoina taantunut paikoin Suomessa. Havaintoja ilmoitettiin vain kolmelta paikalta: 17.—21.5. 1 ♂♀ rakentamassa pesää (eivät lopulta pesineet) Sonkajärvi Saukkosuo (VMS), 26.5. 1 ♂♀ p Vieremä Alemmainen (VMS) ja 1.6. pesälöytö Kiuruvesi Niemiskylä Hirvijärvi (TH). Onko Pohjois-Savon mustakurkkukanta näin heikoissa kantimissa kuin yllä olevat havainnot antavat olettaa vai onko tämä vain havaintoteknistä harhaa (pesimäjärvillä ei kessällä retkeillä tai otuksia ei kasvillisuudesta löydetä, vai voittaako laiskuus kun havaintoja pitäisi ilmoitella?)

Merimetso *Phalacrocorax carbo* (k). Keväältä ilmoitettiin vain yksi havainto: 28.4. 1 m Rautalampi Äijävesi (EV). Syyspuolellakin nähtiin perin nihkeästi: 11.9. 1 verkkoon kuollut Siilinjärvi Juurusvesi (mus.) ja 5.—8.12. 1 subad p Rautalampi Nokisenkoski (monet).

Kaulushaikara *Botaurus stellaris* (k). Kaulushaikaran viime vuosien aallonpohja näyttää jatkuvan Pohjois-Savossa. Havintoja saatiin vain yhdestä puhkujasta: ainakin 26.5.—21.6. 1 Ä Lapinlahti Akkalansalmi (AHO, ER, JR & MU, JPä, P. Rihti/HH, JKu).

Kattohaikara *Ciconia ciconia* (k)*. 17.5. 1 yks. Tervo Honkamäki (R. Väättäinen/ES). Kaikki aikaisemmatkin tiedossa olevat 1980-luvun havainnot (yhteensä 3 havaintoa 6 yksilöstä) on tehty toukokuun puolivälissä.

Pikkujoutsen *Cygnus columbianus* (k)*. Laji on Pohjois-Savossa hyvin harvalukuinen läpimuuttaja, jota ei tavata läheskään joka vuosi. Havainnot ovat olleet säännönmukaisesti ke-

väältä, niin kuin nytkin: 9.—15. 5. 1 ad p Nilsä Palonurmi (PHA).

Laulujoutsen *C. cygnus* (p). Joutsenen tunnetut pesäpaikat keskittyvät kahdelle alueelle: Ylä-Savo (Rautavaara—Sonkajärvi—Vieremä) ja Keitele—Karttulan-alue (ks. Kauppinen & Tuomainen 1986, Siivekäs 7:33—39). Pesimäkannan suuruudeksi on arvioitu 25—30 paria. Kesäaikaiset joutsenhavainnot keskittyvät luonnollisesti yllämainituille esiintymisalueille. Läntiseltä esiintymisalueelta ei havaintoja tosin ilmoitettu. Pesä- ja poikuehavainnot jakautuivat kunnittain seuraavasti:

Vieremä 1 pesä + 1 poikue (J. Hukkanen, J. Huotari/VMS), Sonkajärvi 1 pesä (M. Huttunen/VMS), Pyhäjärvi 1 pesä (TH) ja Pyhäntä 1 pesä (TH). Lisäksi Kuopion itäosissa todettiin 9.—15. 5. parin rakentavan pesää (mahdollisen pesinnän myöhempiä vaiheita ei selvitetty) lammella, jossa joutsen ei ole aikaisemmin pesinyt (JT). Touko—kesäkuussa tavattiin lisäksi kierteleviä esiakuisia ja aikuisia, joiden mahdollisista pesinnöistä ei saatu varmuutta, seuraavasti: Kiuruvesi Niemiskylä (1 yks.) (TH), Vieremä Teerijärvi ("kymmenkunta yks.") (J. Hukkanen/VMS), Sonkajärvi Sukevan ympäristö (useina päivinä yhteensä useita yks., myös paritteleva pari) (VMS, JKU), Rautavaara Sammakkosuo (1 yks.) (JT), Varpaisjärvi Kivijärvi (2 p) (HH), Nilsä Eitikka (enimmillään 2 kiert) (HH) ja Keitele Lahnastjärvet (1 yks.) (JT).

Metsähanhi *Anser fabalis* (p). 21.—22. 5. tavattiin Sonkajärvellä ja Rautavaaralla ainakin kolmella suolla sopivassa pesimäympäristössä (yht. 6 × 2 yks., enimmillään yhdellä suolla 2 + 2 + 2 yks.) (JT). Lisäksi 23. 5. 1 SSW + 8 W Sonkajärvi Saukkosuo (VMS).

Tundrahanhi *A. albifrons* (k). Tundrahanhia määritettiin normaalia enemmän lokakuun lopun voimakkaan hanhimuuton yhteydessä. Seuraavassa kaikki ilmoitetut havainnot: 26. 9. 1 ad kiert Siilinjärvi Kasurila (KRu & MU), 23. 10. 18 m Siilinjärvi kk. (MU), 24. 10. yhteensä n. 540 m / 10 a Kuopio Puutossalmi (monet) ja n. 300 m Kuopio keskusta (JPY & PP) sekä 29. 10. n. 100 m Kaavi Maarianvaara (ES & JT). Myös muualla maakunnassamme nähtiin mm. 24. 10. runsaasti tundrahanhia, mutta niistä ei ole toistaiseksi lähetetty ilmoituksia käyttööni.

Kanadanhanhi *Branta canadensis* (k). Rautalammien Tyyrinvirralla — kanadanhanhien perinteisellä talvehtimisallalla — talvehti talvikaudella -86/-87 onnistuneesti (ainakin 19. 4. saakka) 8 yks. (monet). Samalla paikalla uiskenteli ainakin 1. 12. lähtien 11 yks. (monet). Rautalammilla pesi ainakin kaksi paria, joista toinen tuotti viisi poikasta ja toinen yhden poikasen (J. Jalkanen/Savon Sanomat). Lisäksi Rautalammilta kaksi keväthavaintoa muuttolennossa havaituista linnuista: 22. 4. 2 m ja 28. 4. 1 m Äijävesi (EV). Rautalammien ulkopuolelta vain yksi havainto: huhti—toukokuun vaihe 1 p Nilsä Palonurmi (PHA).

Valkoposkianhi *B. leucopsis* (k). Kaikki havainnot syksyltä: 24. 10. 60 m Nilsä Pieksänkoski (ER) ja yhteensä n. 440 m / 8 a Kuopio Puutossalmi (monet), 26. 10. 42 p Sonkajärvi Sukeva Järvenpää (VMS), 28. 10.—1. 11. 1 p Sonkajärvi Sukevanjärvi (VMS) sekä 3. 11. 28 p Nilsä Suuri-Pieksä (JR). Pohjois-Savon kautta kulkenut syysmuutto oli tavallista voimallisempaa, ja tapahtui normaalia myöhemmin. Massapäivän 24. 10. kaikkia havainnot ei saatu kasaan tähän katsaukseen.

Sepelhanhi *B. bernicla* (k). Keväältä kolme varsin varhaista havaintoa: 3. 5. 1 m ja 10. 5. 1 m Rautalampi Äijävesi (EV) sekä 14. 5. 22 m Juankoski Pisankoski (JV). Syksyllä sepelhanhia nähtiin muiden arktisten hanhien joukossa lokakuun lopulla seuraavasti: 23. 10. 80 m Leppävirta kk. (AL), 24. 10. yhteensä n. 200 m / 3 a Nilsä Eitikka (HH) ja yhteensä n. 160 m / 7 a Kuopio Puutossalmi (monet) sekä 1 p ja 25. 10. 1 ad p (mahdollisesti eri yks.) Sonkajärvi Sukevanjärvi (VMS). Lisäksi kaksi *Branta sp.* -havaintoa: 3. 10. 5 m Kuopio Puutossalmi (JR, KRu & MU) ja 24. 10. n. 500 m Rautalampi Saikari (TJ).

Harmaasorsa *Anas strepera* (k)*. 29. 4. 1 ♂♀ p Nilsä Pieksänkoski (ER). Tämä oli neljäs harmaasorsahavainto 1980-luvulta.

Lapasotka *Aythya marila* (k). Keväältä tuli tietoon yksi havainto: 30. 4. 1 ♂♀ p Rautalampi Äijävesi (EV). Syksyllä lapasotkia nähtiin Pohjois-Savon oloissa ennätyksellisen paljon: 3. 10. 5 m Kuopio Puutossalmi (JR, KRu & MU), 12. 10. 2 ♀-puk. p Siilinjärvi Kasurila (MU), 18. 10. 3 m Kuopio Puutossalmi (AHa & JKe), 24. 10. yhteensä 35 m/3 a ja 25. 10. yhteensä 26 m/ba sekä 26. 10. 1 kiert Kuopio Puutossalmi (monet), 25. 10. yhteensä 20 m/2a

Siilinjärvi Juurusvesi (KRu & MU), 27.—28. 10. 3. p Sonkajärvi Sukevan "lietealtaat" (VMS), 30. 10. 1 ♂ p Siilinjärvi Iso-Sulkava (MU), 21. 11. 3 ♀-puk. p Siilinjärvi Iso-Jälä (KRu) ja 22. 11. 2 p Rautalampi Nokisenkoski (JPY, PP & KSa). Lisäksi havaintosarja Sonkajärven Sukevanjärveltä: 3. 10. 2 p, 24. 10. 5 p, 25. 10. 2 p, 27. 10. 1 p, 28. 10. 2 p ja 29. 10.—1. 11. 1 p (VMS).

Alli *Clangula hyemalis* (p). Kesäkuulta ilmoitettiin yksi havainto: 6. 6. 1 ä (m?) Nilsä Pajuniemi (HH).

Pilkkasiipi *Melanitta fusca* (k). Kevätmuutolta yksi havainto: 17. 5. 1 ♂ m Rautalampi Äijävesi (EV). Syksyn muutto keskittyi kahteen päivään. 23. 10. 42 m Siilinjärvi kk. (MU), ja 24. 10. Kuopion Puutossalmen stajareita säväytti komea pilkkasiipimuutto: yhteensä 174 m / 10 a (monet). Lisäksi 8. 11. 1 ♀-puk p Siilinjärvi Iso-Jälä (MU) ja 21. 11. 6 p Kuopio Puutossalmi (JPY, PP & KSa). Syksyn kokonaisyksilömäärä (vähintään 223 yks.) on Pohjois-Savon oloissa poikkeuksellisen suuri, vaikkakin osa syksyn pilkkasiipihavainnoista makaa vielä ilmoittamattomina havaintovihkoissa.

Uivelo *Mergus albellus* (p). Kesähavaintoja tehtiin vain Ylä-Savossa: 21. 6. 1 ♂ p Sonkajärvi Sukeva (VMS) ja 22. 6. 1 ♂ lennossa Sonkajärvi Pienivesi (VMS). Yksittäisiä kesäseikkailijoita tavataan lähes vuosittain.

Merikotka *Haliaeetus albicilla* (k)*. Merikotkan majesteettillista kaartelua päästiin ihailemaan kahdesti: 19. 4. 1 ad m NE Rautalampi Tyyrinvirta (JPY) ja 26. 4. 1 juv/subad m SSE Siilinjärvi kk. (MU). Nämä havainnot mukaanlukien 1980-luvulta on tiedossa toistaiseksi 11 AHK:n hyväksymää merikotkahavaintoa.

Kotka-laji *Haliaeetus/Aquila sp.* (k)*. Lajilleen määrittämättömiä kotkia nähtiin kahdesti: 20. 4. 1 m NNW Siilinjärvi Vuorela (MU, JKe & KRu) ja 3. 10. 1 m SE Kuopio Puutossalmi (MU, JR & KRu). Molemmissa tapauksissa voitiin maakotkan mahdollisuus sulkea pois.

Ruskoauhaukka *Circus aeruginosus* (k). Ruskoauhaukkihavainnot tehtiin etupäässä keväällä: jo 12. 4. 1 ♀ m Rautalampi Äijävesi (EV), 30. 4. 1 ♀ Rautalampi Rastunsuo (KSi), 30. 4. 1 ♀ m (JKe & PP), 9. 5. 1 ♀-puk. p (ER & JR) ja 16. 5. 1 ♂ p (PHu) Kuopio Riistaveden lintujärvet, 18. 5. 1 2kv ♀ m/kiert (JKU, J.

Pessa & VMS) sekä 19. 5. 1 ♀-puk. m Siilinjärvi kk. (MU). Pesintä todettiin vain vakiopaidalla Maaningan Kinnulanlahdessa, jossa Lapinjärven—Keskimmäisen -alueella oleskeli pari (nähtiin mm. esittävän soidinta) läpi kesän (JPä). 23. 7. toimitettiin Keskimmäiseltä siipivillainen pull Kuopion museolle. Maaningan Patalahden—Patajärven -alueelta, jossa laji on pesinyt/tavattu pesimäaikana vuodesta toiseen, ei ilmoitettu tänä vuonna havaintoja. Syyspuolen havaintoja ilmoitettiin vain kahdesta yksilöstä: 14. 8. 1 p Siilinjärvi Kevätön (PSo) ja 22. 8. 1 juv p Sonkajärvi Saukkosuo (VMS).

Sinisuhaukka *C. cyaneus* (p). Pesimäaikaissa (15. 5.—31. 7.) havaintoja tehtiin runsaasti, vaikka myyrätillanne oli suurimmassa osassa maakuntaamme varsin keho. Totutusti ilmoitetut havaintopaikat/reviirit (yhteensä 30) keskittyvät maakuntamme pohjoispuoliskoon (taulukko 1). Pesinnät paljastuivat vain kahdella paikalla: Kiuruvesi Korpelanperä Pata-suo (6. 7. ♂♀ + 4 pull) (TH) ja Kaavi Sivakka-vaara (26. 7. voimakkaasti varotteleva pari) (PR).

Tuulihaukka *Falco tinnunculus* (k). Tuulihaukka jatkaa sinnikkäästi lektelluaan savolaismaiseissa. Kanta on hyvin harva koko maakunnassa. Harva pesimäkanta on levittäytynyt varsin tasaisesti, ja lektellijoita löytyy niin peltovaltaisista kunnista, jossa kokonaispeltoala on vähäinen ja pellot pieniä. Tässä esiintymiskuvassa tapahtuu kuitenkin heilah-teluja ja lähinnä myyräkantojen heilahtelujen tahdissa. Ajanjaksolla 15. 5.—31. 7. tuulihaukkareviireitit todettiin eniten Nilsissä ja Sonkajärvellä (taulukko 1), jossa peltoa on vähän mutta retkeily on ollut aktiivista. On kuitenkin muistettava, että tämänvuotinen esiintymiskuva on hieman vääristynyt, koska havaintoja ei ole toistaiseksi ilmoitettu eräiltä aktiivisesti retkeilyiltä alueilta. Sonkajärven Saukkosuoilla todettiin neljä pesintää (5 pull + 2 pull + 4 pull + tuhoutunut pesintä), osa tuulihaukoille vartavasten rakennetuissa ja latoihin asetetuissa pesälaatikossa (VMS). Lisäksi pesiä löydettiin Nilsian Palonurmesta (6 pull) (PHA), Varpaisjärven Sopenjärveltä (tyhjä, käytetty pesä) (HH) ja Kiuruvedeltä (4 pull + 5 pull) (SJ). Muuttohavaintoja ilmoitettiin epäyhtenäisesti: kevätmuuttoajalta yhteensä 30 yksilöstä ja syysmuuttoajalta 17 yksilöstä.

Taulukko 1. Sinisuo- ja tuulihaukan pesimäaikaiset esiintymispaikat/reviirit v. 1987 kunnittain.

	Cir cya	Fal tin	
Kuopio	—	1	TRu
Siilinjärvi	1	3	JPy, PP, ER, KRu, MU
Maaninka	—	1	JPä
Lapinlahti	—	2	P. Rihti/HH, VMS
Kaavi	2	—	PR
Keitele	1	—	JT
Nilsia	11	7	HH, ER, JR, JT
Varpaisjärvi	4	1	HH
Kiuruvesi	2	3	TH, SJ
Sonkajärvi	6	6	VMS, JT
Rautavaara	3	—	JT
yhteensä	30	24	

Ampuhaukka *F. columbarius* (p). Onnistuttiin näkemään kahdessa paikassa kesällä: 18.6. 1 ♂ p Siilinjärvi Hamula (MU) ja ”pitkin kesää” (mm. 19.7.) 1 ♀ p Kuopio Siikaniemi (JPy & PP). Lajista ei tehdä joka vuosi pesimäaikaisia havaintoja.

Muuttohaukka *F. peregrinus* (k)*. 15.9. 1 juv m Kuopio keskusta ”Pappilanpellot” (HK). 1980-luvulta on nyt tiedossa kuusi havaintoa (kevät 1, pesimäaika 1, syysk. 4). 1970-luvulla laji havaittiin vain kahdesti.

Muutto-/tunturihaukka *F. peregrinus/rusticolus* (k)*. 8.11. 1 m SW Siilinjärvi Rissala (MU).

Riekko *Lagopus lagopus* (k). Maakuntamme pohjoisosissa (Kiuruvesi, Vieremä, Sonkajärvi, Rautavaara) asustavan vähälukuisen mutta suhteellisen tasaisesti esiintyvän riekkokanan edustajia nähtiin pesimäaikana harvakseltaan soilla ja soiden liepeillä. Esimerkiksi Sonkajärven Sukevan peruskarttaruudun (10 x 10 km) pesivä riekkoranta on arvioitu n. 20—50 parin suuruiseksi (VMS). Edellä mainitun Ylä-Savon alueen ulkopuolelta ilmoitettiin pesimäaikaisia havaintoja vain Nilsian Eitikansalon-Eitikansuon-alueelta, jossa 23.5. 5 p, 20.6. 2 p, 27.6. 2 p ja 19.7. 2 p (HH). Tammi —maaliskuun havainnot kunnittain: Rautalampi n. 15 yks., Suonenjoki 1 yks., Kiuruvesi 5 yks. ja Sonkajärvi 5 yks. Lisäksi

loka—joulukuulta havaintoja 7 yksilöstä (Rautalampi, Nilsia, Sonkajärvi, Vieremä).

Luhtahuitti *Porzana porzana* (k). Lajille ovat tyypillisiä jyrkät vuosittaiset kannanvaihtelut. Edelliskesän esiintymishuipulta palattiin taas aallonpohjaan, sillä havaintoja kertyi vain kolmesta huutelijasta: 13.—26.6. enimmillään 2 Å Kuopio Riistaveden lintujärvet (monet) ja 13.6. 1 Å Maaninka Patajärvi (AHA & JKe).

Ruisräikkä *Crex crex* (k). Pohjoissavolainen sadekesämaisema ei näyttänyt miellyttävän räikkäkiikään; tietoja saatiin vain kahdesta narisijasta: 4.—26.6. 1 Å Rautalampi Hankamäki (R. Hyvönen/EV) ja ”alkukesä” 1 Å Siilinjärvi Saarikylä (E. Antikainen/mus.). 1980-luvulla ilmoitettujen ääntelijöiden lukumäärä on vuosittain vaihdellut välillä 1—13 yks.

Liejukana *Gallinula chloropus* (k)*. 18.5. 1 yks. piisamin rautoihin kuolleena Kuopio Kortejärvi (mus.). 1980-luvulta tunnetaan maakunnastamme 7 aikaisempaa liejukana-havaintoa.

Meriharakka *Haematopus ostralegus* (k). Kolme havaintoa kevätmuutolta ja yksi noteeraus syysmuutolta suurten vesistöreittien varsilta: jo 21.4. 1 m Rautalampi Äijävesi (EV), 7.5. 1 p Rautalampi Saikari (EJ & K. Jalkanen) ja 30.5. 1 m Rautalampi Tallivirta (RP & EV) sekä 4.8. 1 p Siilinjärvi Jännevirta (P. Tenhunen). Suusanallisia viestejä maakuntamme ensimmäisestä meriharakan pesinnästä Varkauden keskustan teollisuusalueella kantautui kirjoittajan korviin, mutta kirjallisia vahvistuksia päivämäärineen ei ole toistaiseksi lähetetty. Tiedot tapauksesta olisivat tervetulleita!

Pikkutylli *Charadrius dubius* (p). Ilmoitettujen pesimäaikaiset esiintymispaikat (yhteensä n. 23) jakaantuivat kunnittain seuraavasti: Siilinjärvi 8 (1 pesälöytö) (MU), Nilsia n. 6 (HH, PHa), Sonkajärvi 5 (VMS), Juankoski 2 (PR) ja Kuopio 2 (molemmista pesälöytö) (EB, JPy, PP). Into merkitä muistiin ja ilmoitella pikkutyllihavaintoja on laimentunut eli lajin edustajia havaittiin pesimäaikana monella muullakin paikalla kuin yllä olevilla. 1980-luvulla pesimäaikaisia esiintymispaikkoja on tullut tietoon vuosittain 6—33 kpl.

Tylli *C. hiaticula* (k). Keväällä tyllä nähtiin enemmän kuin koskaan aikaisemmin keväällä. Havaintoja tehtiin eniten touko—kesäkuun vaihteessa, jolloin vallitsi kylmä pohjoi-

nen ilmavirtaus — samoin kuin edellisenä hyvänä kahlaajakeväänä 1985. Valtaosa kevään tyllleistä laskettiin Nilsian Palonurmessa, jossa aikavälin 27.5.—8.6. eri päivinä laskettujen yksilömäärien summaksi saatiin 58 yks. (eniten 29.5. 18 p) (PHa). Ilmoitettujen keväthavainnot muualta: 1.5. Ikiert Rautalampi Rastunsuo (KSi), 11.5. 1 m ja 14.5. yhteensä 14 m Rautalampi Äijävesi (EV), 14.5. 1 p, 20.5. 1 p ja 6.6. 1—2 p Sonkajärvi Saukkosuo (VMS), 18.5. 3 p Kaavi Kalajoki (PR) sekä 1.6. 1 m Siilinjärvi Aappola (MU). Syysmuuton aikana tyllä tavattiin eniten Siilinjärven Raasiassa (taulukko 2). Raasion parhaat summat ynnättiin 23.8., jolloin n. 35 p (ER, JR & MU), ja 24.8., jolloin n. 25 ad + 1 juv p (HK & PL). Lisäksi seuraavat syyshavainnot: 8.8. 1 ad p (MU) ja 12.8. 1 ad (KRu) Siilinjärvi golfkenttä, 11.8. 1 ad p ja 11.—12.9. 2 juv p Kuopio Siikaniemi (JPy, PP, ER & KRu), 12.8. 1 Å Siilinjärvi Musti (PP & KRu), sekä 21.8. 5 p ja 4.9. 1 juv p Sonkajärvi Saukkosuo (VMS).

Kapustarinta *Pluvialis apricaria* (p). Pesimäaikaisia (20.5.—30.6.) havaintoja ilmoitettiin seuraavilta soilta: Suonenjoki Isonvea (AL, PP); Nilsia Suuri-Pajunen (HH) ja Eitikansuo (JT); Rautavaara alussuo, Sannakkosuo, Salmälammensuo ja Suurisuo (JT); Sonkajärvi Joutensuo, Laklatsuo, Pötkynsuo ja Suurisuo (JT) sekä Vahtisuo (VMS). Lisäksi kapustarintoja tavattiin sekä kuussa ylä-Savon pelto-ototeilla seuraavasti: Sonkajärvi Kestinsuo (enimmillään 20.6. 8 p), Iskolanaukea (enimmillään 11.—12.6. ja 19.—20.6. 11 p

Taulukko 2. Tyllin ja eri sirrilajien muuttokausi ja muuttokauden havaintosumma (eri havaintopäivien maksimiyksilömäärät laskettu yhteen) Siilinjärven Raasiassa syksyllä 1987.

	muuttokausi	havaintosumma (yks.)
tylli	29.7.—28.9.	166
isosirri	30.8.	1
pulmussirri	9.8.—16.9.	8
pikkusirri	21.7.—28.9.	185
lapinsirri	18.7.—10.9.	91
kuovisirri	25.7.—6.9.	17
suosirri	25.7.—28.9.	300

sekä 29.6. 12 p) ja Kukkokoskenaukea (22.6. 1p p) (VMS).

tä että syksylytä kaksi havaintoa: 27.5. 5 p ja 30.5. 1 p Nilsia Palonurmi (PHa) sekä 26.—27.9. 2 juv p Siilinjärvi Raasio (PL, ER, JR, KRu & MU) ja 2.10. 5 m Varpaisjärvi Sopenjärvi (HH & L. Hartikainen).

Isosirri *Calidris canutus* (k)*. Yksi syyshavainto: 30.8. 1 juv r Siilinjärvi Raasio (MU, ER & JR). Isosirrejä on Pohjois-Savossa tavattu 1980-luvulla vain Raasiassa (kaikki edelliset havainnot vuodelta 1985).

Pulmussirri *C. alba* (k). Pulmussirrejä tavattiin Siilinjärven Raasiassa seuraavasti: 9.8. 2 ad p (PL, ER, KRi & MU), 10.—12.8. 1 ad r (HH & PL), 16.8. 1 kiert (KRu & MU), 2.9. 1 juv r (HK, PL, KRu & MU), 13.9. 1 p (JR, KRu & MU) ja 16.9. 1 juv p (MU). Raasion ulkopuolelta yksi havainto: 30.8. 1 vaivainen Kuopio keskusta (mus.).

Pikkusirri *C. minuta* (k). Toukokuun lopun kylmät pohjoispuhurit tiputtivat myös pikkusirrejä ennätyksellisen runsaasti maisemiimme. Keväthavaintoja ilmoitettiin kahdelta paikalta seuraavasti: 27.—30.5. 2 p Siilinjärvi Kasurila (MU) sekä 4.6. peräti 16 p, 5.6. 10 p, 6.6. 7 p ja 7.6. 6 p Nilsia Palonurmi (PHa). Syysmuutonaikaiset pikkusirrihavainnot tehtiin valtaosin Siilinjärven Raasiassa (taulukko 2). Viikkaimpia päiviä olivat 2.9., jolloin n. 25 p (HK, PL, KRu & MU), ja 21.9., jolloin 20 m (JR). Kuopion Siikaniemessä pikkusirrejä saatiin kiikareihin seuraavasti: 20.7. 2 p (JPy), 5.8. 1 ad p (JPy), 11.—12.9. 2 juv p (PP, ER & KRu) ja 13.9. 1 juv muovisäkkiin eksyneenä (PP). Vielä kaksi havaintoa muualta: 6.9. 1 p Sonkajärvi Saukkosuo (VMS) ja 27.9. 1 p Nilsia Palonurmi (PHa).

Lapinsirri *C. temminckii* (k). Toukokuun lopun sirmuuton mukana nähtiin myös lapinsirrejä normaalia runsaammin. Nilsian Palonurmessa saatiin aikavälin 17.—29.5. havaintosummaksi (eri havaintopäivien yksilömäärät laskettu yhteen) 39 p (eniten 27.5. 13 p) (PHa). Vastaavasti Kaavin Kalajoella 18.—21.5. 29 p (eniten 19.5. 9 p) (PR) ja Sonkajärven Saukkosuoella 17.5.—5.6. 8 p + 9 m (eniten 18.5. 5 m) (VMS & JKu). Lisäksi keväthavaintoja kahdelta muulta paikalta: 27.5. 6 p ja 30.5. 2 p (MU) sekä 1.6. 1 p (KRu) Siilinjärvi Kasurila; 29.5. 1 p Siilinjärvi Aappola (MU).

Syysmuuttavia lappalaisia pirisi eniten Siilinjärven Raasiassa (taulukko 2). Suurimmillaan määrät olivat 23. 8., jolloin 14 p (monet), ja 24. 8., jolloin 12 p (HK & PL). Seuraavassa kaikki syyshavainnot muualta: 9. 7. 2 p, 10. 7. 2 p, 11. 7. 1 p, 29. 7. 1 p, 1. 8. 3 m ja 20. 8. 1 p Nilsia Palonurmi (PHa); 19. 7. 3 p ja 10. 8. 1 p Kuopio Siikaniemi (JPY, PP); 3. 8. 1 p, 30.—31. 8. 1 p, 1. 9. 2 p, 2. 9. 3 kieltä ja 3.—4. 9. 1 p Sonkajärvi Saukkosuo (VMS); 11. 8. 1 p Siilinjärvi Toivala (PP); 12. 8. 1 p Siilinjärvi golfkenttä (KRu).

Kuovisirri *C. ferruginea* (k). Siilinjärven Raasion lietteillä laji on vuosittain tavattu syysmuuttajia. Syksyllä 1987 käyränokkia tavattiin havainnoinnin tehoon nähden varsin vähän (taulukko 2). Paras päivä oli 2. 9., jolloin kirjattiin muistiin 6 juv p (HK, PL, KRu & MU). Havainnot muualta: 24. 7. 1 ad p Varpaisjärvi Sopenjärvi (HH & T. Väänänen), 1. 8. 2 ad p Siilinjärvi Musti (AHO & ER) ja 5.—13. 9. 1 juv p Nilsia Palonurmi (PHa). Varpaisjärven ja Nilsian havainnot ovat AHK:n käsitteliä ja hyväksymiä (Raasion ja Mustin kuovisirreistä AHK-ilmoitusta ei vaadita).

Suosirri *C. alpina* (k). Lähes kylmän kevään 1985 veroinen suosirrikevät. Pääosan kevät-havainnoista haukkasi Nilsian Palonurmi, jonka tulvaniityiltä laskettiin surisijoita seuraavasti: 26. 5. 8 p, 27. 5. 55 p, 28. 5. 13 p, 29. 5. 17 p, 30. 5. 9 p, 31. 5. 5 p ja 1. 6. 2 p (PHa). Muut kevät-havainnot: 26. 5. 1 p Varpaisjärvi Sopenjärvi (HH), 28. 5. 1 p Sonkajärvi Saukkosuo (VMS), 29. 5. 23 kieltä Siilinjärvi Aappola (MU), 30. 5. 3 p Siilinjärvi Kasurila (MU), 2. 6. 1 yks. Kuopio Kotkatvesi (EB) ja 3. 6. 50 yks. Siilinjärvi Jälä (EB). Syys-havainnot painottuvat Siilinjärven Raasioon (taulukko 2), jossa parhaat suosirripäivät koettiin vasta muuttokauden lopulla (26.—28. 9. n. 70—80 p (PL, ER, JR, KRu, MU)). Syyshavainnot muualta: 12. 7. 20 ad m (JPY & PP) ja 1. 8. 3 ad p (AHO & ER) Siilinjärven Musti; 20. 7. 2 p, 5. 8. 2 ad p ja 6. 8. 3 ad p Kuopio Siikaniemi (JPY); 2. 8. 1 ad p ja 21. 8. 2 p Sonkajärvi Saukkosuo (VMS); 11. 8. 1 ad p Siilinjärvi Toivala (PP); 22. 9. 5 m Sonkajärvi Sukevanjärvi (VMS); 26. 9. 44 p ja 27. 9. 22 p Nilsia Palonurmi (PHa).

Jänkäsirriäinen *Limicola falcinellus* (k)*. Kolme havaintoa, joista yksi mahdolliselta pesi-

mäsuolta: 22. 5. 1 Ä Rautavaara (JT), 28. 5. 9 yks. Sonkajärvi Saukkosuo (VMS) ja 1. 6. 5 p (2. 6. vielä 4 p) Nilsia Palonurmi (PHa). Näitä ennen lajista on tehty 1980-luvulla yhteensä viisi havaintoa (v. 1980, 1985 ja 1986).

Suokukko *Philomachus pugnax* (p). Touku-kuun lopulta — kesäkuun alusta seuraavat havainnot: 20. 5. 1 ♀ p Rautavaara Joutensuo (JT), 22. 5. 1 ♀ p Rautavaara Sammakkosuo (JT), 2. 6.—4. 7. runsaasti havaintoja (etupäässä ♂♂, enimmäkseen 5.—14. 6. 3 ♂♂ ja 20. 6. 1 varoitteleva + siipirikkoileva ♀) Sonkajärvi Saukkosuo (VMS) ja 13. 6. 1 ♂ p Sonkajärvi Vahtisuo (VMS). Seuraavat kesäkuun havainnot liittynevät jo syysmuuttoon: 20. 6. 8 ♂♂ + 1 ♀ p Maaninka Patajärvi (AHO, ER, JR & MU) sekä 21. 6. 2 ♂♂ p Kuopio Riistaveden lintujärvet (PP).

Jänkäkurpa *Limnocyrtus minimus* (k). Vain yksi ilmoitettu kevät-havainto 8. 5. 1 p Siilinjärvi Aappola (MU). Yksi havainto mahdollisen pesimäsuon yllä klosetteliasta: 12. 6. 1 Ä Pyhäntä Kärppineva (TH). Syksyllä komparttiin ylös neljä piilottelijaa: 27. 9. 2 p Nilsia Palonurmi (PHa), 4. 10. 1 p Siilinjärvi kk. (MU) ja 12. 10. 1 p Siilinjärvi Kasurila (MU). Lisäksi 22. 9. 1 autoon törmännyt Kuopio Puijonlaakso (mus.).

Heinäkurppa *Gallinago media* (k)*. Poikkeuksellisen runsas syysesintyminen. AHK on toistaiseksi saanut käsiteltäväkseen havainnot peräti seitsemästä yksilöstä, mutta osa havainnoista on vielä ilmoittamatta. Syksyn heinäkurppasaldo kohonneekin reilusti yli kymmenen yksilön! Kaikki ilmoitetut ja hyväksytyt havainnot: 13. 9. 3 p + 1 p Siilinjärvi Aappola (MU, JR & KRu) ja 1 p + 1 p Siilinjärvi kk. (MU), 16. 9. 1 p Varpaisjärvi Sopenjärvi (HH & A. Hölttä). 1980-luvulta on tiedossa vain neljä aikaisempaa havaintoa (v. 1983, 1985). 1970-luvulta tunnetaan niinkään vain neljä havaintoa (kuolleista yksilöistä).

Punakuiri *Limosa lapponica* (k). Kaksi kevät-havaintoa: 12. 5. 24 p Nilsia Palonurmi (PHa) ja samana päivänä 28 p Siilinjärvi Kasurila (MU).

Mustaviklo *Tringa erythropus* (p). 20. 6. 2 p Sonkajärvi Saukkosuo (VMS), 21. 6. 1 ä Kuopio Riistaveden lintujärvet (PP). Havainnot koskenevat syysmuuttajia. 1980-luvulla lajin pesintöjä on todettu vain Maanigan Lapin-

järvillä (v. 1981, 1985).

Punajalkaviklo *T. totanus* (k). Kaikki havainnot: 1. 5. 2 p Maaninka Kinnulanlahti (ER & MU), 1. 5. lähtien läpi kesän 1 ♂♀ (pesintää ei varmistettu) Maaninka Kesimmäinen (JPä, ER & MU), 26. 5.—8. 6. enimmäkseen 3 p Nilsia Palonurmi (PHa), 6. 6. 1 p Sonkajärvi Saukkosuo (VMS) ja 8. 7. 1 ad p Siilinjärvi Musti (MU).

Karikukko *Arenaria interpres* (k). 1980-luvulla lajista on tehty 0—2 havaintoa/vuosi (lisäksi yksi pesimähavainto). Nyt havaintoja kertyi kolmesta yksilöstä: 10. 5. 1 m Kuopio Riistaveden lintujärvet (JT), 29. 5. 1 kieltä Siilinjärvi Aappola (MU) ja 6. 8. 1 ad nousi muutolle Siilinjärvi Raasio (JPY, KRu, TRu & MU). Raasion havainto lieene Pohjois-Savon ensimmäinen syysmuuttohavainto karikukosta.

Vesipääsky *Phalaropus lobatus* (k). Kevät-havaintoja kolmelta paikalta: 23. 5. 5 p Kiuruvesi Pääkkölänperä (TH), 21. 5. 2 kieltä, 24. 5. 4 p, 25. 5. 9 p, 26. 5. 11 p, 27. 5. 9 p, 28. 5. 2 p ja 3. 6. 1 p Nilsia Palonurmi (PHa) sekä 25. 5. 1 p Vesanto Niinivesi (PA). Yksi syyspuolen havainto: 9.—10. 8. 1 p Siilinjärvi Vuorela (AHa, JKe).

Kihu-laji *Stercorarius sp.* (k)*. Yllättävä keskikesähavainto lajilleen määrittämättömästä ja ylläritään tummasta kihusta: 22. 6. 1 yks. lennossa Nilsia Palonurmi (PHa).

Merilokki *Larus marinus* (k)*. Kolme ilmoitettua havaintoa keväältä, kaikki samalta paikalta: 16. 4. 1 ad p (PP, JPY & A. Tietäväinen), 24. 4. 1 3kv p (PP) ja 28. 4. 1 3kv p (PP & JKe) Kuopio Kallansillat. Merilokkihavaintojen ilmoittaminen AHK-lomakkeilla sujui edelleen nihkeästi eli (kevät)havaintoja tehtiin todellisuudessa huomattavasti enemmän kuin yllämainitut kolme.

Uuttukyyhky *Columba oenas* (k). Kaikki havainnot tyypillisesti huhtikuulta. Tämänkertainen kevät-esintyminen oli tietoon tulleen havaintojen mukaan hyvin keskittynyt, sillä kaikki havainnot tehtiin runsaan viikon aikana huhtikuun alussa: 5. 4. 1 m Kuopio Kelloniemi (EB & JPY) ja 1 p Siilinjärvi Leppäkaarre (MU), 6.—7. 4. 1 p Nilsia Pieksänköske (ER & JR), 6. 4. 1 m ja 11. 4. 1 m Rautalampi Rastunsuo (KS), 10. 4. 1 p Siilinjärvi kk. (MU), 11. 4. 2 m Rautalampi Äijävesi (EV) sekä 15. 4. 1 p Varpaisjärvi Sopenjärvi (HH). Minne nämä

vuosittain tavattavat huhtikuun kiertelijät menevät pesimään, jää arvailujen varaan. Pesimäaikaista havaintoja tehdään kevät-havaintoihin nähden minimaalisesti.

Turturikyyhky *Streptopelia turtur* (k)*. Aina-kin yksi turisija kuultiin ja nähtiin vakiopai-kallaan: 1. 6. 1 Ä Maaninka Lapinjärvi (JPä). 1980-luvulta lajista on nyt tiedossa yhteensä 20 havaintoa.

Huuhkaja *Bubo bubo* (k). Yhteensä 10 revii-riä: Rautalampi 6, Juankoski 1, Kuopio 1, Nilsia 1 ja Sonkajärvi 1. Pesintä varmistettiin kolmella revii-riä (kaikki Rautalamella). Muut ha-vainnot: 1. 12. 1986—keväätalvi -87 1 p (löytyi lopulta kuolleena) Rautalampi Savon Taimen, 4. 2. 1 p Rautalampi Savonjoki (A. Puranen/EV), 16. 4. 1 kuollut Leppävirta Paukarlah-ti (mus.), 19. 4. 1 ♂ kuolleena Siilinjärvi Pöljä (mus.), 5. ja 7. 9. 1 p Nilsia Pirttimäki (HH) ja 23. 12. 1 p Kuopio Kaislastenlahti (PP, KRu & KSA).

Hiiripöllö *Surnia ulula* (k). Pesintä todettiin Maanigan Käärmelähdessä, kun paikalla ta-vattiin poikue (JPä). Lisäksi kaksi revii-riä Rautalamella ja yksi Juankoskella. Keväältä ilmoitettiin vain yksi muu havainto: 9.—10. 3. 1 p Varpaisjärvi Urimolahti (HH). Loppu-vuodelta seuraavat havainnot: 28. 8. 1 ikku-naan törmännyt Nilsia Vuotjärvi (mus.), 29. 10. 1 p Kaavi Kortteinen (ES & JT), 20. 11. 1 kuollut Lapinlahti Pajujärvi (mus.), 28. 11—6. 12. 1 p Suonenjoki Iisvesi (monet), 2. 12. 1 auton alle jäänyt Juankoski (mus.) ja 12. 12. 1 vaeltava Kiuruvesi Hallaperä (TH).

Varpuspöllö *Glaucidium passerinum* (k). Soi-dinänteleviä pikkupöllöjä ja pesimäaikaista havaintoja ilmoitettiin 12 paikalta: Rauta-lampi 4, Nilsia 2, Iisalmi 1, Juankoski 1, Kaa-vi 1, Kiuruvesi 1, Kuopio 1 ja Vieremä 1. Pe-sinnät todettiin Rautalammen Kuorekoskella (HS, EV) ja Kiuruvedellä (SJ). Muut ha-vainnot jakaantuivat kunnittain seuraavasti (tammi—maaliskuun + loka—joulukuu): Rautalampi 4 + vähintään 5, Siilinjärvi 2 + 1, Juankoski 1 + 0, Nilsia 1 + 0 ja Leppävirta 1 + 0.

Lehtopöllö *Strix aluco* (k). Yhteensä 11 revii-riä: Juankoski 4, Rautalampi 4, Kuopio 2 ja Nilsia 1. Pesintä varmistettiin seuraavilta pai-koilta: Rautalampi Virta (EV) ja Kattilavirta (R. Aartonen/EV), Kuopio Sikoniemi (JR)

sekä Nilsia Ranta-Sänkimäki (JR). Helmi—maaliskuussa Kuopion museolle toimitettiin neljä lehtopöllövainajaa (Kuopio 2, Siilinjärvi, Suonenjoki).

Lapinpöllö *S. nebulosa* (k). Yksi pesimäaikainen ja yksi syyshevainto: huhti—toukokuun vaihe 1 yks. Vieremä Teerijoki (J. Hukkanen & P. Säisä/VMS) ja 11.9. 1 yks. Nilsia Ylä-Luosta (K. Miettinen/ER).

Sarvipöllö *Asio otus* (k). Heikohkoon myyrätilanteeseen nähden reviireitä ja pesintöjä kirjattiin havaintovihkoihin varsin mukavasti. Soidinäänteleviä pöllöjä tavattiin 8 paikalla ja pesintä (pesä/poikasia) suljettiin 11 paikalla. Kunnittain havainnot jakaantuivat seuraavasti (Ä + pesinnät): Nilsia 3 + 2, Siilinjärvi 1 + 3, Rautalampi 3 + 0, Sonkajärvi 0 + 3, Maaninka 0 + 2, Juankoski 1 + 0 ja Lapinlahti 0 + 1.

Suopöllö *A. flammeus* (p). Tavanomainen esiintyminen; reviireitä löytyi vähintään 11 kpl: Sonkajärvi 4, Nilsia 3, Maaninka 1, Siilinjärvi 1, Varpaisjärvi 1 ja Vieremä 1. Pesintöjä (poikasia) todettiin vain 2 (Nilsia, Siilinjärvi). **Kehräjä** *Caprimulgus europaeus* (k). Aikaisempien vuosien tapaan kehrääjähavaintoja ilmoitettiin vain maakuntamme eteläosasta: 4.—12.6. 1 Ä Rautalampi Kalaja (EV), 6.6. 1 Ä Rautalampi Syrjänkangas (EV) ja 7.—12.6. 1 Ä Rautalampi Jaakonharju (EV).

Harjalintu *Upupa epops* (k)*. Punkkarilinnut ilahduttivat syksyisellä runsaudellaan. Lajista tehtiin ainakin neljä havaintoa, mikä on toiseksi paras vuosisumma 1980-luvulla (v. 1986 7 havaintoa). Kaikki nähdyt: n. 15.9. 1 yks. Vehmersalmi Roikanvesi (A. Savolainen/JT), 22.9. 1 yks. Kuopio Neulamäki (L. Kärkkäinen/JT), 25.9. 1 p Kuopio Puijonlaakso (JT & ES) ja 9.—11.10. 1 p Nilsia Petronjärvi (P. Parviainen/HH).

Harmaapäätikka *Picus canus* (k). 1980-luvun alkupuoliskolla harmaapäitä on kirjattu yleensä pari yks./vuosi. Nyt ilmoituksia kertyi mukavasti 9 yksilöstä, kaikki pesimäajan ulkopuolelta. Kaikki havainnot: 23.12.1986—10.1. 1 ♂ p Kuopio Talvisalo (N. Lintunen/ER), 22.—24.1. 1 ♂ p Rautalampi Hankamäki (HS), 24.—31.1. 1 ♂ p Iisalmi Lapinniemi (monet), 31.1.—7.3. 1 ♂ p Rautalampi Tallivirta (HS, JH, T. Korhonen & EV), 4.2. 1 ♂ Ä Rautalampi Oikari (TV), 9.—13.2. 1 ♂ p

Rautalampi kk. Vuohiniementie (EV & HS), 10.2. 1 ♂ Ä Rautalampi kk. Koulutie (AJ) ja 20.11. 1 yks. Varpaisjärvi Jonsa (M. Kröger/mus.).

Pikkutikka *Dendrocopos minor* (k). Touko—heinäkuulta ilmoitettiin vain kolme havaintoa: 8.5. 1 ♂ p Nilsia Palonurmi (PHA), toukokuu 1 ♂ Ä + pesäkolon rakennusta Kiuruvesi Hautakylä (TH) ja toukokuun alku — kesäkuun loppu 1 ♂ p (+Ä) Siilinjärvi kk. (O. Liimatainen, MU). Tammi—huhtikuulla nähtiin vähintään 10 yksilöä: Kuopio 2, Leppävirta 2, Nilsia 2, Rautalampi 2, Juankoski 1 ja Suonenjoki 1. Syyspuolelta tuli ilmi vain kaksi havaintoa: 7.9. 1 m Siilinjärvi Vuorela (EB) ja joulukuun alku 1 ♀ p Nilsia kk. (K. Kärki/ER).

Pohjantikka *Picoides tridactylus* (k). Kymmenen havaintoa, joista vain yksi koskee varmaa pesintää: 6.3. 1 ♀ p Kuopio Ranta-Toivala (PP), 30.4. 1 ♂ p Kiuruvesi Honkaranta (TH), 9.5. 1 ♂ p Kuopio Riistaveden lintujärvet (JT), 10.5. 1 ♀ p Rautalampi Vaajasalmi (TJ), 31.5. 1 ♂ Ä Maaninka Lapinjärvi (JPä), 14.6.—heinäkuun alku pesä, jossa 3 pull, kanahaukan pesäpuun juurella Nilsia Ranta-Sänkimäki (ER, JR + MU), 12.7. 1 ♀ p Sonkajärvi Iso-Talas (VMS), 17.9. 1 p Varpaisjärvi Sopenjärvi (HH), 19.9. 1 m Siilinjärvi Jälä (MU) ja n. 15.10. 1 yks. Nilsia Ranta-Sänkimäki (JR).

Tunturikiuru *Eremophila alpestris* (k)*. Selvästi taantunut laji, jonka näkeminen on nykyään iso tapaus. Tietoon tuli vain yksi havainto: 23.—24.10. 1 p Varkaus Lehtoniemi (HK & O. Huupponen). Tätä ennen lajista on tehty 1980-luvulla kaikkiaan 9 hyväksyttyä havaintoa (1981, 1982, 1983 (3), 1984 (2) ja 1985 (2); muitakin havaintoja on ilmoitettu, mutta lajista vaadittavia AHK-lomakkeita niistä ei ole toistaiseksi viitsitty raapustella).

Tilhi *Bombus garrulus* (p). Toukokuun lopulta ja heinäkuulta yhteensä kolme havaintoa: 21.5. 1 yks. Sonkajärvi Suurisuo (JT), 26.5. 5 p Sonkajärvi Susimäki—Tammikangas (VMS) ja 27.7. 4 p Sonkajärvi Rajaportti (VMS).

Satakieli *Luscinia luscinia* (k). Ilmoitettujen havaintojen perusteella varsin keskinkertainen esiintyminen; kaikkiaan löydettiin 48 laulajaa. Näistä lähes puolet lauloivat Siilinjär-

vellä, ja loput tavattiin tasaisen sirotellusti eri puolilta toiminta-alueitamme (taulukko 3). Ensimmäinen lauluniekka kuultiin 18.5. Kuopion Haapaniemellä (PL, JPy & KSA), ja myöhäisimmät laulajat olivat äänessä kesä—heinäkuun vaihteessa. Pesintään viittaavia havaintoja ei ilmoitettu.

Sepelrastas *Turdus torquatus* (k)*. 3.5. 1 ♀ p Siilinjärvi Kasurila (MU). Tätä aiemmin 1980-luvulta on tullut tietoon havainnot kolmesta yksilöstä (1982 ja 1985 (2)).

Pensassirkkalintu *Locustella naevia* (k). Kolea kesän alku ei näyttänyt pahemmin hillinneen sirsijöiden kevätmuuttolahuja; aikavälillä 31.5.—12.8. kuultiin yhteensä 21 laulajaa. Tämä on varsin keskimääräinen luku 1980-luvulla, jolloin laulajamäärät ovat vaihdelleet välillä 11—30 per vuosi. Havaintoja ilmoitettiin seitsemän kunnan alueelta, eniten Sonkajärveltä (kaikki Sukevan ympäristöstä) (taulukko 3).

Viitakerttunen *Acrocephalus dumetorum* (k). Aikavälillä 11.6.—12.8. havaittiin viitakerttusia yhteensä 28 paikalla, jotka on jaoteltu kunnittain taulukossa 3. Enemmän reviireitä on todettu 1980-luvulla vain huippuvuonna 1984 (51 reviiriä). Muutamalla paikalla havaittiin koiraan seurassa naaras: 11.6. paritteleva ♂♀ Kaavi Karsikkovaara (MU), 14.6. 2 p sopivassa pesimäympäristössä Kuopio Ranta-Toivala (JPy & PP), 24.7. 3 varoittelevaa Varpaisjärvi Ylimmäisenpuro (HH) ja 12.8. varoitteleva ♂♀ Nilsia Ruokosjärvi (HH). Pesälöytöjä ei tehty.

Luhtakerttunen *A. palustris* (k)*. Yksi havainto: 12.6. 1 Ä Lapinlahti Naarvanlahti (JPä). Lajin havaintosaldo 1980-luvulla on toistaiseksi 17 Ä (muutamasta havainnosta — eivät luonnollisestikaan mukana em. luvussa — AHK-ilmoitus on vielä laatimatta!).

Kultarinta *Hippoboscus icterina* (k). Havainnot kolmesta laulumestarista: 15.6. 1 p Juankoski Pisankoski (JV), 19.—20.6. 1 Ä Suonenjoki Tielampi (PP) ja 19.6. lähtien 1 Ä Sonkajärvi Sukeva (VMS).

Mustapääherttu *Sylvia atricapilla* (k). Pesimäaikaista (kesä—heinäkuu) havaintoja tehtiin/ ilmoitettiin ennätyskellisen vähän eli yhteensä kokonaista 8 Ä. Puuttuivatko mustapäät näin totaalisesti maakunnastamme vai jäivätkö monet havainnot vain havaintovih-

Taulukko 3. Satakielen, pensassirkkalinnun, viita- ja luhtakerttusen laulavien koiraiden lukumäärä (luvissa mukana myös parit/reviirit, joilla koirasta ei välttämättä tavattu laulavana) v. 1987 kunnittain.

	Lus lus	Loc nae	Acr dum	Acr ris
Suonenjoki	—	—	1	—
Rautalampi	1	—	—	—
Kuopio	5	4	4	—
Kaavi	3	1	3	—
Juankoski	2	1	1	—
Nilsia	3	1	6	—
Siilinjärvi	20	3	5	—
Maaninka	3	—	—	—
Lapinlahti	4	—	2	1
Varpaisjärvi	—	—	1	—
Iisalmi	1	2	3	—
Kiuruvesi	3	—	—	—
Sonkajärvi	3	9	2	—
yhteensä	48	21	28	1

kojen koristuksiksi? Kunnittain ilmoitetut laulajat jakaantuivat näin: Siilinjärvi 4, Rautalampi 2, Kuopio 1 ja Kaavi 1. Lisäksi syyskuulta yksi havainto (Kuopio).

Idänuunilintu *Phylloscopus trochiloides* (k). Lajista ilmoitettiin normaaliin tapaan kolme havaintoa, joista yksi koski pesintää: 31.5. 1 Ä (m) Kuopio Kelloniemi (EB), 14.6. 1 Ä Kuopio Ranta-Toivala (PP) ja 15.—16.7. emo + 2 pull, joita emo ruokki, Kuopio Puijo Kokonmäki (PP). Puijon Kokonmäen ympäristö on lajin vakituinen esiintymispaikka, josta tunnetaan kaksi aikaisempaakin pesintää (1974 ja 1976).

Pikkusieppo *Ficedula parva* (k)*. Pohjois-Savon viides havainto 1980-luvulta: 4.—14.6. 1 2kv ♂ Ä Kiuruvesi Haapakumpu (TH).

Lapintäinen *Parus cinctus* (k)*. AHK-ilmoitukset lähetettiin seuraavista havainnoista: ainakin 7.—8.2. 2 p lintulaudalla Pielavesi Pajuskylä (PP ym.), 18.10. 2 m Siilinjärvi Jälä (MU) ja joulukuun 1 p lintulaudalla Pielavesi Heinämäki (KRu ym.). Maakunnastamme on nyt tiedossa 1980-luvulta yhteensä 7 hyväksyttyä havaintoa 9 yksilöstä.

Kuusitiainen *P. ater* (p). Pesimäaikaista havaintoja tuli julki vain yhdeltä (pesä)paikalta: pesinnät pöntössä (1. poikue lentoon heinäkuun alussa ja 2. poikue vasta n. 15. 8.) Vesa Horontaipale (ES).

Pähkinänakki *Sitta europaea* (k). Idän naskalinnokkia vaelsi taas lyhyen tauon jälkeen maakuntaamme. Syksyn vaellus oli Pohjois-Savossa heikko eikä yltänyt lähellekään edellisen massavaelluksen (v. 1983) mittasuhteita (talvikaudella 1983/84 yht. 236 yks.) (ks. Tuomainen 1987, Siivellä 8:17—21). Idempänä Pohjois-Karjalassa ja myös Kainuussa nakkeleita tavattiin loppuvuodesta selvästi enemmän kuin maakunnassamme. Havaintoja saatiin yhteensä 8 yksilöstä: 25. 10. 1 m NNW Siilinjärvi Jälä (KRu & MU), 22. 10.—24. 12. 1 p (todettiin *asiatica*-rodun tuntomerkit) Siilinjärvi kk. (O. Liimatainen, MU), 24. 10.—n. 15. 11. 1 p Kuopio Pelonniemi (P. Toivanen/mus.), lokakuun loppu — ainakin 11. 11. 1 p Juankoski Kesämäki (T. Hämäläinen/mus.), lokakuun loppu — ainakin 23. 11. 1 p Siilinjärvi Jännevirta (M. Puustinen/mus.), n. 1—23. 11. 1 p Lapinlahti kk. (A. Kuparinen/mus.), 15. 11. 1 p Siilinjärvi Hukkakangas (M. Toivainen/MU) ja 9. 12. 1 p Kuopio keskusta (PP). Pääosa havainnoista tuli siis lintulautojaan synnänneiltä maallikoilta.

Kuhankeittäjä *Oriolus oriolus* (k). Laulavia koiraita/reviireitä ilmoitettiin yhteensä vähintään 11, mikä on melko tarkalleen vuosittain ilmoitettujen kuhankeittäjien keskimääräinen lukumäärä 1980-luvulla. Kaikki havainnot. 4. 6. 1 Å Kuopio Hirvolanniemi (JT), 4. 6. 1 Å Siilinjärvi Aappola (MU), 6. 6. 1 Å Nilsia Pajuniemi (HH), 15. 6. 1 Å Nilsia Pieksänkoski (ER & JR), 21. 6. 1 p Siilinjärvi Kevätön (PSO), 27. 6. ja 12. 8. 1 Å Kuopio Kylmälahti (TRu), kesäkuun loppu 2 Å Siilinjärvi Kasurila (JR), 8. 7. 1 Å Siilinjärvi Raasio (MU), 20. 7. 1 ♂ p Leppävirta Kolalahti (AL) ja koko kesän pysyvä reviiri Vehmersalmi Roikanvesi (M. Haapasaari/JT).

Lapinharakka *Lanius excubitor* (p). Lapinharakka on hyvin harvalukuinen avohakkuureunusten ja rämeiden pesimälaji Pohjois-Savossa. Pesimäaikaista havaintoja tuli tietoon kolmelta paikalta: 20. 5. 1 yks. Sonkajärvi Pötkynsuo (JT), 10. 7. emot + lentopoikaset

Kaavi Kaavinniemi (PR) ja 25. 7.—14. 8. emo(t) + lentopoikasia Siilinjärvi Musti (monet).
Kuukkel *Perisoreus infaustus* (k). Ylä-Savon sekä maakuntamme itäisten ja läntisten rajakuntien suursalojen kätöksissä asustaa hyvin harvalukuinen kuukkelikanta. Pesimäaikana kuukkelit ovat vaikeasti havaittavia veijareita. Nyt pesimäaikaista havaintoja kolmelta paikalta: 30. 7. 2 p Kaavi Kaatranen (PR), ”kesä-87” ruokaa kuljettava yks. Vieremä Tammannotko ja ruokaa kuljettava yks. Vieremä ”Putosenmäki” (J. Hukkanen/VMS). Ruostepyrstöt paljastavat hiljaisen olemassaolonsa monesti talvisin käydessään salonreunatalojen pihapiireissä tunkio- ja lintulautavieraina: marraskuu 1986—tammikuu 2 p (toinen kuoli supihäkkiin) (A. Puranen/EV) ja 6. 3. 1 p (+Å) (EV) Rautalampi Savonjoki, 1. 1.—maaliskuu 1988 enimmillään 8 p Pielavesi Heinämäki (monet) sekä lokakuun alku 4 p Vieremä Kotvakkojen Pitkäsuvo (J. Huotari/VMS)
Pähkinähakki *Nucifraga caryocatactes* (k). Kevätpuolen havaintoja ilmoitettiin yhdeltä paikalta: ainakin 22. 2.—8. 3. enimmillään 2 p Pielavesi Heinämäki (monet). Syksyltä (elo—marraskuu) havaintoja kertyi varsin runsaasti: n. 15. 8. 1 yks. ja 26. 8. 2 yks. Iisalmi Papinaho (A. Pesonen/mus.), 18. 8.—5. 9. enimmillään 2 p (useita havaintoja, jotka koskenevat samoja yksilöitä) Kaavi kk. (monet), 23. 8. 1 yks. Iisalmi keskusta (Laihotie 22) (M. Mäkinen/mus.), 24. 8. 2—3 yks. (olleet paikalla n. kuu-kauden ajan) Iisalmi Koljonvirta (R. Kiiskinen/mus.), 24. 8. yhteensä 4 yks. Kuopio keskusta (Haapaniemi, Alava, Niirala) (ES & T. Kuivanen, E. Väättäinen/mus.), 25. 8. 1 yks. Vesanto Niinivesi (K. Laitinen/mus.), syyskuun alku 2 yks. Lapinlahti kk. (J. Koponen/mus.), syyskuun alku 2 p Iisalmi Keskimäinen (KJ), 4. 9. 1 p Nilsia Palonurmi (M. Hartikainen/PHA), 22. 9. 2 m Varpaisjärvi kk. (HH), 24. 10. 2 m Nilsia Eitikka (HH) ja 17. 11. 2 yks. Kuopio keskusta (kirjasto) (A. Pirhonen/mus.). Ilman museolle ilmoitettuja maallikkohavaintoja syksyn liikehinnästä olisi saatu perin kalpea käsitys. 1980-luvulla syksyisiä havaintoja hakeista on tehty enemmän vain massavaellussyksynä 1985 (lajin esiintymisestä Pohjois-Savossa ks. Tuomainen 1987, Siivellä 8:85—89).

Naakka *Corvus monedula* (p). Laji pesii säännöllisesti Iisalmen ja Varkauden kaupunkialueilla (yhteensä muutamia satoja pareja). Muualla maakunnassamme naakka on harvinainen pesijä ja pesimäaikainen kiertelijä. Kesäkuulta ilmoitettiin vain seuraavat havainnot Iisalmen ja Varkauden ulkopuolelta: 3. 6. 4 p ja 8. 6. 2 kiert Siilinjärvi kk. (MU), 5. 6. 1 p/m ja 6. 6. ä varisparvesta Sonkajärvi Sukevan keskusvankilan ympäristö (VMS), 6. 6. 1 p/kiert Kuopio keskusta (Haapaniemi) (KSA), 13. 6. 4 kiert Kuopio keskusta (PP) sekä 21. 6. ä Kuopio keskusta (Saarijärvi) (PP).

Mustavaris *C. frugilegus* (p). Yksi kesäinen seikkailija osui kiikareihin: 5. 6. 1 p Varpaisjärvi Sopenjärvi (HH).

Pikkuvarpunen *Passer montanus* (k)*. Pilkkapokset liikehtivät syksyllä 1986, ja vielä alkuvuodesta niitä onnistuttiin näkemään ainakin seuraavasti: 1. 12. 1986—9. 3. 1 p Kuopio Niirala (JKe ym.) ja 8. 12. 1986—29. 3. enimmillään 3 p Siilinjärvi kk. (MU ym.). Loppuvuodesta vain yksi (AHK)-ilmoitettu havainto: 29. 12. 3 p Varkaus Lehtoniemi (MU, ER & JR). Kuulopuheiden mukaan Varkaudessa oleili ainakin alkuvuodesta pikkuvarpusia runsaasti, joten tehkäpää AHK-lomakkeet kuntoon!

Tikli *Carduelis carduelis* (p). Pitkästä aikaa pesimäaikaista havaintoja: 22. 6. 3 p Kuopio keskusta (Saarijärvi) (JPY), 23. 6. 1 Å Kuopio keskusta (Sankaripuisto) (JPY & PP) ja 28. 7. 1 ad p Kuopio Siikaniemi (JPY & PP). Merkille pantavaa on, että kaikki havainnot ovat jälleen kerran Kuopion kaupunkialueelta. Muualta maakunnastamme on aikaisempinakin vuosina kertynyt pesimäaikaista havaintoja erittäin vähän. Viime aikoina laji on ollut taantumaan päin koko tasavallassa.

Hemppo *C. cannabina* (p). Pohjois-Savon pesivä hemppokanta näyttää olevan hiipumassa. Havaintoja ilmoitettiin vain Siilinjärven kk:n ympäristöstä — lajin ehkäpä vankimmalta esiintymisalueelta 1980-luvulla Pohjois-Savossa. Kaikki havainnot: 19. 5.—25. 6. 2 p Siilinjärvi kk. (Ahmo) (MU), 13. 7. 1 Å Siilinjärvi Harjamäki (MU) ja 8. 8. 4 yks. Siilinjärvi Kasurila (MU). Siilinjärven kk:n lähiympäristössä hemppoja on tavattu 1980-luvulla vuosittain n. puolellakymmenellä reviirillä.

Tundraurpiainen *C. hornemanni* (k). Alkuvuo-

desta ja keväältä havaintoja ainakin 7 paikalta: 25. 1. 1 p Kuopio Niirala (JPY & PP), 25. 1.—1. 3. 1 p Rautalampi Kerkonkoski (KSi), 25. 1.—9. 3. 1—6 p Rautalampi Äijävesi (Virta) (EV, PL), 28. 2. 1 p Rautalampi Äijävesi (Mäenrinne) (EV), 5. 3. 2 p Siilinjärvi Hamula (MU), 7. 3. 1 p Kuopio Niirala (KSA) ja 9. 3. 4 p Rautalampi Äijävesi (Palolahti) (EV).

Kirjosiipikäpylintu *Loxia leucoptera* (k)*. Ilmeisen railakas syysvaellus keskikesästä alkanen. Liikehinnän mittavuudesta jäi epäselvä kuva Pohjois-Savon osalta, koska läheskään kaikkia tehtyjä havaintoja ei ole vielä ilmoitettu (v. 1987 vielä AHK-laji). Kaikki hyväksytyt havainnot: 22. 7. 1 juv m Siilinjärvi kk. (MU), 5. 8. 1 ♂ p Siilinjärvi Raasio (MU & KRu), 6. 8. 1 m Siilinjärvi Raasio (MU, JPY & KRu), 15. 8. yhteensä 18 m / 5 a Siilinjärvi Harjamäki (MU), 23. 8. 2 m Siilinjärvi Raasio (MU, ER & JR), 5. 9. enintään n. 10 p Kuopio Ranta-Toivala (PP & M. Eklund) ja 6. 9. 4 m + 1 Å Siilinjärvi Raasio (MU, ER & JR). Laji pesi keväällä/kesällä 1987 paikoin yleisenä Lapis-sa.

Isokäpylintu *L. pytyopsittacus* (k). Havainnot keskittyivät kevääseen. Rautalammilla (pääasiassa Äijäveden, Rastunsuon ja Kerkonkosken alueella) havaittiin helmikuussa yhteensä 8 yks. ja maaliskuussa yhteensä 46 yks. (KSA, KSi, HS, EV). Muualta havaintoja selvästi niukemmin: 4. 4. vähintään 3 p Sonkajärvi Kestilä-Somerokoski (VMS), 5. 4. vähintään 3 p Sonkajärvi Rahonmäki (VMS), 5. 4. 1 yks. Siilinjärvi (AHA), 26. 4. 1 ♂ p Nilsia Eitikka (HH) ja 17. 5. 1 ♂ p Nilsia Kaijanmäki (HH). Syyspuolelta ilmoitettiin vain kaksi havaintoa: 23. 8. 2 ♀ p Kuopio Neulamäki (HH) ja 1. 10. 4 p Varpaisjärvi Tiilikanjoki (HH).

Nokkavarpuksen *Coccothraustes coccothraustes* (k)*. Kahdesti päästiin silmätysten nokkavarpusen kanssa: 7. 2. 1 ad p Maaninka Vihannankoski (PP, PL & KSA) ja 14. 5. 1 p Kuopio keskusta (Männistö) (HK).

Lisähavaintoja aiemmilta vuosilta

Seuraavaan on koottu joukko mielenkiintoisimpia faunistisia havaintoja, joista allekirjoittanut on saanut tiedot

edellisen faunistisen katsauksen kirjoittamisen jälkeen, ja joita ei ole julkaistu aikaisemmissa faunistisissa katsauksissa. Muutama havainto on jäänyt pois aikaisemmista katsauksista AHK:n sähköilyn seurauksena. Koosteessa ovat mukana lähinnä vain alueellisista rarieteeteista tehdyt aiempien vuosien havainnot. Lähetetyissä papereissa — kuten myös aikaisempinakin vuosina lähetetyissä — oli lukuisia AHK-lajihavainnot, joista vaaditaan AHK-ilmoituksen teko ja hyväksyminen ennen havainnon julkaisemista. Koska AHK-ilmoituksia niistä ei ole saatu, ei niitä toistaiseksi voida julkaista.

Pikku-uikku *Tachybaptus ruficollis* (k)*. 17.—18. 12. 1986 1 p Varkaus Kämäri (HK, PL & S. Puranen). Vuoden 1986 aikana tehtiin havainnot ja siis yhteensä kahdesta yksilöstä.

Suula *Sula bassana* (k)*. 12. 9. 1986 1 juv kuoleena puronvarsipensaikossa Kaavi Vihtavaara (U. Huovinen/ES). Tämä oli ensimmäinen suulahavainto Pohjois-Savosta. Havainnosta on julkaistu tiedonanto aiemmin lehdessämme (Savolainen & Kuivanen 1987; Siivekäs 8:37).

Merimetso *Phalacrocorax carbo* (k). 9. 12. 1986 1 juv p Varkaus Kämäri (Kanavanniemi) (HK).

Kaulushaikara *Botaurus stellaris* (k). Kesäkuu 1962 1 Ä Siilinjärvi Kevätön (PSO). Aiemmin samalta järveltä on julkaistu havainto 27. 5.—3. 6. 1962 1 Ä. Havainnot koskenevat samaa yksilöä. Lisäksi kesäkuu 1970—76 (tarkka vuosi ei muistissa 1 Ä Siilinjärvi Kevätön (PSO). Tiedossa on samalta järveltä kaksi havaintoa vuodelta 1975: 11. 5. ja 6. 6. 1 Ä. Mahdollisesti ilmoitettu havainto koskee tätä yksilöä.

Pikkujoutsen *Cygnus columbianus* (k)*. 4. 4. 1981 1 ad m Varkaus keskusta (H. Kärkkäinen), 14. 5. 1986 2 ad m Rautalampi Äijävesi (EV). Varkauden havainto ei ole AHK:n käsittelemä (AHK-ilmoitus vaaditaan vuoden 1983 jälkeen tehdyistä havainnoista).

Tundranhanhi *Anser albifrons* (k). 26. 5. 1986 3 p Nilsä Palonurmi (PHa). Kolmas havainto keväältä —86. Lajista vaaditaan AHK-ilmoitus vuosilta 1983—85.

Kanadanhanhi *Branta canadensis* (k). 15. 8. 1985 2 p Tervo Nilakka (PA). Vuosina 1983—84 istutusaluiden ulkopuolella tehdyistä havainnoista vaaditaan AHK-ilmoitus.

Valkoposkihanhi *B. leucopsis* (k). 4. 5. 1985 2 m Nilsä Meijerinranta (HH).

Lapasotka *Aythya marila* (k). 1. 12. 1986 1 ♀ p Varkaus Ämmänkoski (HK).

Haarahaukka *Milvus migrans* (k)*. 16. 5. 1986 1 yks. Varkaus Ruokojärvi (JT). 1980-luvulta on tiedossa 7 aiempaa havaintoa.

Merikotka *Haliaeetus albicilla* (k). 19. 4. 1981 1 2kv m Varkaus Lehtoniemi (H. Kärkkäinen). V. 1983 ja sen jälkeen tehdyistä havainnoista vaaditaan AHK-ilmoitus.

Maakotka *Aquila chrysaetos* (k)*. 19. 4. 1981 1 2kv m Varkaus Pitkälänniemi (H. Kärkkäinen), 19. 3. 1986 1 juv/subad m Rautalampi Äijävesi (EV) ja 1.—3. 12. 1986 1 1kv p Leppävirta Timola (HK). Varkauden havainto ei ole käsitelty AHK:ssa (AHK-ilmoitus tehtävä v. 1983 ja sen jälkeen tehdyistä havainnoista). Vuosi 1986 on ollut toistaiseksi 1980-luvun paras kotkavuosi; hyväksyttyjä havainnot on nyt tiedossa ko. vuodelta 6 yksilöstä.

Kotkalaji *Haliaeetus/Aquila sp.* (k)*. 24. 4. 1986 1 yks. Sonkajärvi Raudanlampi (A. & J. Sheimeikka/VMS) ja 3. 5. 1986 1 yks. Nilsä Palonurmi (PHa). Lajilleen määrittämättömiä kotkia nähtiin v. 1986 yhteensä 3 yksilöä.

Muuttohaukka *Falco peregrinus* (k)*. Mielenkiintoinen kesähavainto: 27. 7. 1986 1 ad lennossa Rautavaara (D. M. Bangholz/JKu). Muuttohaukkoja aikaisemminkin nähnyt tanskalainen lintuharrastaja pääsi tarkkailemaan otusta lähietäisyydeltä. Ajanjaksolta 1950—1986 ei maakunnastamme ole tiedossa ainoatakaan aikaisempaa pesimäaikaista muuttohaukkahavaintoa.

Pikkuhuitti *Porzana parva* (K)*. 10. 6. 1986 2 ♂-Ä Tuusniemi Riistaveden lintujärvet (H. Friman). Tämä oli kahdeksas pikkuhuittihavainto maakunnastamme (edelliset vuosilta 1957, 1959, 1982, 1983 ja 1984 (peräti 3 havaintoa). Riistaveden lintujärvillä laji on nyt tavattu neljää kertaa (yhteensä 5 yks.).

Pulmussirri *Calidris alba* (k)*. 11. 8. 1985 1 ad p Siilinjärvi Raasio (AHa & JKe). AHK tarkistaa vuosilta 1983—85 havainnot myös Raasion altaalta, jossa laji on osoittautunut jokasyksiksi lepäilijäksi. V. 1985 Raasiassa havaittiin

ainakin 10 eri yksilöä (Kaikki syysmuuttoajalta).

Kuovisirri *C. ferruginea* (k)*. 11. 8. 1985 11 p (osa juv) Siilinjärvi Raasio (AHa, JKe & PL). Raasion havainnoistakin vaaditaan AHK-ilmoitus vuosilta 1983—85. Vuodelta 1985 Ahk-ilmoituksia on tehty ja hyväksytty Raasiosta nyt yhteensä 48 yksilöstä.

Lampiviklo *Tringa stagnatilis* (k)*. 4. 5. 1986 1 p Siilinjärvi Toivala (AHa). Tämä oli kolmas havainto lajista Pohjois-Savossa (edelliset vuodelta 1984, jolloin todettiin Maaningalla myös maakunnan ensimmäinen pesintä).

Vesipääsky *Phalaropus lobatus* (k). Ensimmäinen pesälöyry Pohjois-Savosta: 6. 6. 1985 2 ♂♂ 1 ♀ + munapesä Kiuruvesi Luupuvesi (J. Kauppinen & JT; ks. tiedonanto Siivekäs 8:36—37).

Leveäpyrstökihi *Stercorarius pomarinus* (k)*. 13. 11. 1985 1 juv näkintyneenä ja lentokyvyttömänä (toimitettiin Ähtärin eläintarhaan talvehtimaan) (PA & N. Laitinen). Pohjois-Savosta on tiedossa vain kaksi aikaisempaa havaintoa (syksy 1971 ja kevät 1978). RK käsittelee ennen vuotta 1986 ja jakson 1. 5.—15. 6. ulkopuolella tehdyt havainnot.

Merilokki *Larus marinus* (k). Kaksi havaintoa 1980-luvun alusta: 24. 3. 1981 1 ad p Varkaus Siitinselkä (H. Kärkkäinen) ja 17.—18. 4. 1982 1 2kv p Varkaus Ruokojärvi (H. Kärkkäinen). Nämä havainnot ovat itseasiassa ensimmäiset tietoon tulleet merilokkihavainnot Pohjois-Savosta! Vuonna 1983 ja sen jälkeen tehdyistä havainnoista vaaditaan AHK-ilmoitus. Lajista tunnetaan Pohjois-Savosta nyt yhteensä 9 hyväksyttyä havaintoa (1981, 1982 (2), 1984, 1985, 1986 ja 1987 (3)).

Turkinkyyhky *Streptopelia decaocto* (k)*. 3. 6. 1986 1 p Lapinlahti Pajujärvi (maallikko/JKu). Laji tunnistettiin valokuvasta. Tämä oli seitsemäs havainto lajista maakunnastamme.

Turkinkyyhky/turturikyyhky *Streptopelia sp.* (k)*. 14. 10. 1986 1 p Kuopio keskusta (Maljalahti) JPy).

Huuhkaja *Bubo bubo* (k). 1980/1981 1 Ä Vieremä Joutenlampi (J. Hukkanen/VMS), 1985 "reviiri" Nilsä Etikka (HH), syksy 1986 1 Ä Juankoski Muuruvesi Honkasalo (RI), 1.—20. 12. 1986 1 p Rautalampi Savon Taimen (?/EV), 9. 12. 1986 1 p Suonenjoki Kirkko- puisto.

Varpuspöllö *Glaucidium passerinum* (k). Pesinnät: 1986 "pesintä" Vesanto (PA).

Lapinpöllö *Strix nebulosa* (k). 1970- ja 1980-luvun vaihte 2 yks. Vieremä Tammelankangas (J. Huotari/VMS), 1983 "pesintä" Nilsä Kotajärvi (J. Turunen/HH).

Sarvipöllö *Asio otus* (k). Pesinnät: 1986 "pesintä" Vesanto (PA).

Harjalintu *Upupa epops* (k)*. 28.—30. 10. 1986 1 p Vesanto Horontaipale (PA). Vuoden 1986 harjalintusaldoksi saadaan ennätykselliset 7 havaintoa (kevät 3, syksy 4) vähintään 6 yksilöstä.

Harmaapäätikka *Picus canus* (k). 2. 3. 1986 1 ♀ p Varkaus Kurola (HK).

Valkoselkätikka *Dendrocopos leucotos* (k)*. Sykähdyttävä keväthavainto: 3. 5. 1985 1 ad ♂ p Juankoski (JV). Valkoselkätikkahavainnot on lintumiesten hallussa enemmän kuin faunistien katsausten harvat havainnot antavat ymmärtää. Valkoselkätikkaprojektin innoittamina on kierretty lajille soveliaita biotoopeja ja kerätty/saatu maallikkohavainnot. Toivottavasti saamme kuulla havainnoista jatkossa.

Pohjantikka *Picoides tridactylus* (k). Vuodelta 1986, jolloin näitä pohjoisen naputtelijoita tavattiin Pohjois-Savossa normaalia enemmän, vielä seuraavat edellisestä katsauksesta poiss jääneet havainnot: 12. 2. 1 yks. Kaavi Sivakavaara (J. Toivanen), 2. 3. 1 ♂ Rautalampi Kerkonkoski (KSi), 13. 3. 1 ♂ p Rautalampi Tienhaara (LP) ja 13. 3. 1 yks. Kaavi Rovevaara (J. Toivanen).

Tunturikiuru *Eremophila alpestris* (k). 12. 4. 1981 1 ad ♂ p Varkaus Pitkälänniemi (H. Kärkkäinen), 4. 4. 1982 1 ♀ p Varkaus Lehtoniemi (H. Kärkkäinen). Vuonna 1983 ja sen jälkeen tehdyistä havainnoista vaaditaan AHK:n puumerkit ennen havaintojen julkaisemista.

Isokirvinen *Anthus novaeseelandiae* (k)*. 2. 10. 1986 1 p Varkaus Pirtinniemi (HK). Pohjois-Savosta tunnetaan vain yksi aikaisempi isokirvishavainto (vuodelta 1972). Vuonna 1986 isokirvisiä tavattiin koko Suomessa keskimääräistä runsaammin.

Satakieli *Luscinia luscinia* (k). Kesä 1985 1 Ä Nilsä kk. (HH). Vuoden 1985 laulajasumma kohoaa 50 laulajaan.

Viitasirkkalintu *Locustella fluviatilis* (k)*. 17. 6. 1984 1 Ä Rautalampi Pohjois-Saikari

(EV), 18.6.1984 1 Ä Rautalampi Savonjoki (EV). Vuonna 1984 kuultiin yhteensä neljä viitasirkkalintua.

Luhkerttunen *Acrocephalus palustris* (k)*. 10.6.1984 1 Ä Rautalampi Nipuri (EV), 10.—16.6.1986 1 Ä Varkaus Käärmeniemi (A. Lindholm, O. Huupponen & O. Nyyssönen ym.), 8.—15.6.1986 1 Ä Juankoski Jyrinlahti (JV). Luhkerttusten yhteismääräksi vuonna 1986 saatiin peräti 7 Ä. AHK-ilmoitus on täytettävä v. 1983 ja sen jälkeen tehdyistä havainnoista.

Rytikerttunen *A. scirpaceus* (k)*. 30.5.—9.6.1986 1 Ä Varkaus Lehtoniemi (Ruokolahti) (A. Lindholm, O. Huupponen & O. Nyyssönen ym.), 22.6. ja 1.7.1986 2 Ä Lapinlahti Sonnilanlampi (JKu, J. Laasanen, J.-P. Väänänen & V.-M. Väänänen). Vuodelta 1986 ei ole ilmoitettu muita rytikerttushavaintoja. Lapinlahden linnut ovat pohjoisimmat Pohjois-Savossa tavatut rytikerttuset. V. 1983 ja sen jälkeen tehdyistä havainnoista vaaditaan AHK-ilmoitus.

Pikkusieppo *Ficedula parva* (k)*. 3.6.1984 1 Ä

Rautalampi Kuorekoski (EV). Laji on Pohjois-Savossa hyvin harvalukuinen vanhojen metsien asukki, josta on ilmoitettu 1980-luvulta tähän mennessä vain viisi havaintoa (ei pesintöjä).

Pähkinänakkele *Sitta europaea* (k). 9.11.1981 1 yks. Sonkajärvi Takaharju (S. Rissanen/VMS). Vaelluskauden 1981/82 nakkeli-summa Pohjois-Savon osalta nousee 16 yksilöön.

Pikkuvarpunen *Passer montanus* (k)*. 13.3.1981 1 ad p Varkaus Lehtoniemi (H. Kärkkäinen), 5.1.1985 1 p Vesanto Sonkari (PA), 17.1.—15.2.1986 1 p Rautalampi kk. (EJ/EV). V. 1983 ja sen jälkeen tehdyistä havainnoista vaaditaan AHK-ilmoitus ennen havaintojen julkaisemista (tiedossa on mm. pesintähavainto, josta ei ole esitetty AHK-ilmoitusta!). Em. Varkauden havainto ei ole AHK:n käsittelemä.

Isokäpylintu *Loxia pytyopsittacus* (k). Muhkea vaellussumma: 23.7.—24.11.1985 yhteensä 534 määritettyä m (max 5.10.56 m / 16a W—NW) Rautalampi Rastunsuo (KSi).

Pohjoissavolaisia lintupaikkoja: Varkauden Lehtoniemi—Joutenlahti

ANTERO LINDHOLM

Tämä tarina on tosi. Lehtoniemen—Joutenlahden alue on ollut tärkeä lintupaikka Varkauden harrastajille. Kaiken tapahtuneen jälkeen olen vieläpä taipuvainen ajattelemaan, että tästä asiasta on vuosien mittaan koitunut enemmän iloa kuin surua ja epätoivoa. Lehtoniemi on rehevä, pahanhajuinen ja kaunis; ainutlaatuinen Varkauden hygieenisten kaupunginosien joukossa; ainakin se on paljon kauniimpi kuin jokin Rastunsuo tai Raasio tai missä lävissä Pohjois-Savon lintumiehet aikaansa viettävätkään. Lisäksi vielä on mainittava, että Lehtoniemellä on vuosien kuluessa vaikuttanut mielenkiintoisia ihmisiä ja että alueella on parhaimmillaan ollut kaksikin keskisolutta ja suolapähkinöitä myyvää elintarvike-liikettä.

Aina silloin tällöin on jokin ohitselento lintukin päättänyt pysähtyä hetkeksi haistelemaan Lehtoniemen ilmapiiriä, jolle etenkin vedenpuhdistamo luo oman erikoisen sävynsä. Kovia lajeja ei tosin ole näkynyt; ainoastaan kaksi valtakunnan komitean tarkastettavana käynnyttä havaintoa tuo ainutlaatuinen lintupaikka on runsaan kahdenkymmenen retkeilyvuoden aikana pystynyt tuottamaan. 70-luvun loppupuolelta lähtien havainnointi on ajoittain ollut hyvinkin tehokasta (tai ainakin runsasta), mutta sen kruunaaivat lähinnä vain kultasirkku vuosina 1978—1982 (Lehtoniemi julistettiin pesimäpaikaksi) ja pikkukajava vuonna 1983. Alueharvinaisuuksia onkin sitten ollut enemmän, esimerkiksi isolokki, kirjokerttu, kuningaskalastaja, lapinpöllö, monet yölaulajat ja -huutelijat,

mustaleppälintu, pikku-uikku parikin kertaa sekä valkoselkätikka useita kertoja. Tällaisten havaintojen tutkimiseen perehtynyt komitea ei kuitenkaan ole ylläolevista mielipiteitään sanonut eivätkä ne ole esiintyneet katsauksissa. Valitettavasti tunnetusti tuntemattomista syistä posti kulkee huononlaisesti Varkauden ja Kuopion välillä. Toivotavasti tämä kirjoitus ei ole vaarantamassa suhteitten myönteistä kehitystä. Kaiken kaikkiaan Lehtoniemen alueella on tietojeni mukaan nähty 179 lintulajia ja pesiviä lieene parhaina vuosina (olleet ja menneet) asustellut yli 50 lajia.

Aloitin paikan linnustollisen historian käsittelyn 60-luvun puolivälin tienoilta, sitä kauemmaksi ei yllä ikivanhojenkaan partojen muisti. Alue on tuona aikana kokenut lukuisia muutoksia, sitä vähäisempiä, mitä kauempana kaupungin keskustasta, lähempänä niemen kärkeä, ollaan.

Ennen koko alue oli asumalähiötä, puutaloaluetta, joka liittyy läheisesti Varkauden työväenhistoriaan. 70-luvun puolivälissä alkoi tapahtua; silloin rakennettiin Joutenlahden kerrostalo-alue ja Lehtoniemen jätevedenpuhdistamo. Joutenlahden pohjukan alue siistittiin ja lopulta 80-luvulla seutu sai nykyisen ilmeensä, kun valtatie 23 vedettiin Joutenlahden ylitse. Lahden pohjukka on nykyisin siisti lampi, jota hyvinhoidetut nurmikot ja uudet asuinrakennukset ympäröivät. Vielä 70-luvun alussa alueella oli liejua, mutaa ja ruovikoita; vanhat muistavat yhä nähneensä siellä karikukkoja ja jänkäsirriäisiä.

Uusi kahlaajaliejukkanen syntyi Lehtoniemen vedenpuhdistamon (kartassa n:o 4) rakentamisen myötä. Luhdan vieressä sijaitsevilla jätealtilloilla on joskus nähty jokunen lintukin, mutta alue on erittäin pieni. Kolmea tavallisinta sirriä sekä punajalkavikloa kummallisempia kahlaajia eivät nämä altaat ole jaksaneet vetää. Parhaimmillaan vedenpuhdistamon ympäristö oli 80-luvun alkuvuosina, jolloin rikkaruohot, pajuviidakot ja luhdalla kasvavat pensaat olivat joskus aivan täynnä pikkulintuja: sinirintoja, phylloscopuksia, kerttijiä. Sen jälkeen luhdalle ja lietealtille on ajettu sahanpurua sekä maata, tänä vuonna puhdistamo ei luultavasti ole enää edes sen verran käymisen arvoinen kuin ennen. Kuulemma niille paikoin on tarkoitus joskus rakentaa taloja.

Itse luhta-alue ja sitä ympäröivät pensaikat muodostavat Pohjois-Savon olosuhteissa aivan mainion yölaulaja-paikan. Melkein joka vuosi siellä äänтелеe (tai ainakin on äännetty) luhtahuitteja, pensassirkkalintuja, viita- ja luh-takerttusia. Liejukana sekä luhtakana on tavattu täällä, ryti- ja rastaskerttunen luhdan eteläisimmässä osassa Ruokolahdella. Myös Siitinselän rannassa on ruovikoita ja pensaikoita yölaulajille ja satakielimetsiä on niemi täynnä.

Varsinainen Lehtoniemi ei ole vuosien kuluessa muuttunut paljoakaan: jostain on puutalo purettu ja tilalle kytetty uudenaikainen omakotiasutus, jostain on lepikkoa raivattu pois. Kärjen tiheiköistä on mukavaa ja antoisaa etsiä harvinaisuuksia — mitään tosin koskaan ei ole nähty.

Muuttoa voi yrittää seurata puhdistamolta tai Siitinselän rannasta (paikat 1 ja 3). Rannasta näkee myös kauniisti kevään ensimmäisille sulille ja osin tästä syystä Lehtoniemen kärki lienee tulevinakin vuosina käymisen arvoinen paikka. Toinen mullistuksista toden-

näköisesti säästynyt paikka on Ruokolahti. Etenkin vesien ollessa matalalla saattaa myllyn rannassa olla kahlaajalietteitä. Auton tai vastaavan kulkuvälineen voi jättää myllyn luokse ja kävellä sitten rautatien suunnassa kunnes näköala avautuu.

Lehtoniemi on siis lähes täydellinen lintupaikka; vain lintujen vähyys saat-taa häiritä kunnianhimoisesti harrastukseensa suhtautuvia. Paikallisten asukkaiden kanssa ei ole ollut lintuharrastukseen liittyviä ongelmia, lintumiesten täytyy toki jatkossakin käyttäytyä hyvin: yöllä ei saa mölytää, ikkunoita ei saa kivittää eikä taloja polttaa. Lintuturismi tuskin koskaan näitä rantoja turmelee, joten Lehtoniemeä voi suositella ulkopaikkakuntalaisillekin. Pohjoissavolaisittain alue on ehkä parhaimmillaan alkukeväästä ja yölaulaja-aikaan. Siellä saattaa vieläpä nähdä todellisen suurharvinaisuuden: Varkaudessa asuvan varkautelaisen lintuharrastajan. Luultavasti hän vastaa Lehtoniemeen liittyviin kysymyksiinne mielellään.

Kuva 1. Kirjoituksessa käsiteltävän alueen rajat: Siitinselkä—Ruokolahden mattoal-turi—rautatie—Rajakatu—Joutenlahti. Nu-meroidut kohteet: 1. laiturit, 2. mattoaluet, 3. tästäkin näkee hyvin, 4. puhdistamon lieteal-taat.

POHJOIS-SAVON LINTUMIEHET PL 205, 70101 KUOPIO

HALLITUS 1987

Puheenjohtaja	Janne Kumpulainen
Varapuheenjohtaja	Jaakko Kettunen
Sihteeri	Kalle Ruokolainen
Taloudenhoitaja	Kari Saukkonen
Muut jäsenet	Aimo Hartikainen
	Jyrki Pynnönen
	Eelis Rissanen

JÄSENMAKSUT 1988: Jäsenmaksu 40 mk, muut perheenjäsenet 10 mk. Jäsenmaksuun sisältyy Siivekkään tilausmaksu (ei perhejäsenmaksuun). Jäsenmaksut tilille PSP, KU 6606 82-2. Yhdistys toimii KLYY:n yhteydessä.

Ohjeita kirjoittajille

Käsitteily tulee kirjoittaa koneella harvaa riviväliä ja leveää marginaalia käyttäen. Taulukot ja kuvat (kartat ja diagrammit) laaditaan erillisille arkeille. Kartat ja diagrammit on suunniteltava siten, että ne voidaan painaa joko sivun tai puolen sivun levyisinä. Paras painojälki saavutetaan, mikäli kartat ja diagrammit piirretään esim. kaksi kertaa lopullista kokoa suuremmaksi mustalla tussilla (yli 0.25 mm:n terällä).

Kirjallisuusluettelon ja muiden käytännön yksityiskohtien suhteen on syytä tutustua lehden omaksummaan käytäntöön. Toimitus pidättää oikeuden pieniin tekniläisiin ja tyylillisiin muutoksiin. Asiaisältöön kajoavista muutoksista neuvotellaan kirjoittajan kanssa. Yleisiä ohjeita käsikirjoituksen laatimiseksi voit saada mm. Soikkelin kirjoituksesta (Lintumies 10: 20—25, 1975). Kaikissa käsikirjoituksesi ja kirjoitussuunnitelmiisi liittyvissä asioissa voit kääntyä toimittajien puoleen.

JOUKKOJULKAISU